

JIHOČESKÁ UNIVERZITA V ČESKÝCH BUDĚJOVICÍCH
FILOZOFICKÁ FAKULTA
Ústav bohemistiky

Bakalářská práce
První recepční vlna Slávy Dcery Jana Kollára

Vedoucí práce: prof. PhDr. Dalibor Tureček, CSc.

Autorka práce: Veronika Zelenková

Studijní obor: Bohemistika

Ročník: 3.

2010

Prohlášení

Prohlašuji, že jsem svoji bakalářskou práci na téma *První recepční vlna Slávy Dcery Jana Kollára* vypracovala samostatně pouze s použitím pramenů a literatury uvedenými v seznamu citované literatury.

Prohlašuji, že v souladu s §47b zákona č. 111/1998 Sb. v platném znění souhlasím se zveřejněním své bakalářské práce, a to v nezkrácené podobě elektronickou cestou ve veřejně přístupné části databáze STAG provozované Jihočeskou univerzitou v Českých Budějovicích na jejích internetových stránkách.

České Budějovice 4. května 2010.

Veronika Zelenková

Poděkování

Děkuji vedoucímu práce, prof. PhDr. Daliboru Turečkovi, CSc., za ochotné poskytnutí cenných rad a připomínek při zpracování práce.

Anotace

Bakalářská práce mapuje první recepční vlnu Slávy dcery Jana Kollára. Materiály jsou čerpány především z dobové korespondence a časopiseckých zmínek. První část podává chronologický soupis dobových ohlasů. Samostatná kapitola je také věnována zahraniční recepci Kollárova díla. Závěrečná část práce obsahuje srovnání Slávy Dcery z roku 1824 s dílem Samuela Godry z roku 1829 nazvaném Muzy Dcera. Vzhledem k podobnosti v názvech obou děl předpokládáme, že se autor Muzy Dcery Kollárem inspiroval i v dalších oblastech. Proto je poslední kapitola věnována formálnímu i obsahovému srovnání obou děl.

Annotation

Final work monitors the first Wave of reception of the Slávy Dcera Jan Kollárs. The materials are drawn primarily from contemporary correspondence and journal references. The first part provides a chronological narration of contemporary reviews. A separate chapter is devoted to the foreign reception of Kollár's work. The final part contains a comparison of the Slávy Dcera from 1824 with the work of Samuel Godra from 1829 titled Muzy Dcera. Given the similarity of the names of both works assume that the author of Muzy Dcera was inspired by Kollar in other areas, too. Therefore, the final chapter is devoted to formal and content-comparison of the both works.

OBSAH

ÚVOD.....	4
RECEPCE 1. VYDÁNÍ Z ROKU 1824.....	6
Slovo o Slávy Dceři p. Jana Kollára od F. L. Čelakovského	9
RECEPCE 2. VYDÁNÍ Z ROKU 1832.....	14
Obrana od Františka Ladislava Čelakovského	24
Výklad čili přímětky a vysvětlivky ku Slávy Dceři	27
RECEPCE SLÁVY DCERY Z ROKU 1845 A 1852	30
ZAHRANIČNÍ RECEPCE SLÁVY DCERY	32
SLÁVY DCERA VE TŘECH ZPĚVÍCH VERSUS MUZY DCERA	38
ZÁVĚR.....	45
SEZNAM LITERATURY	46

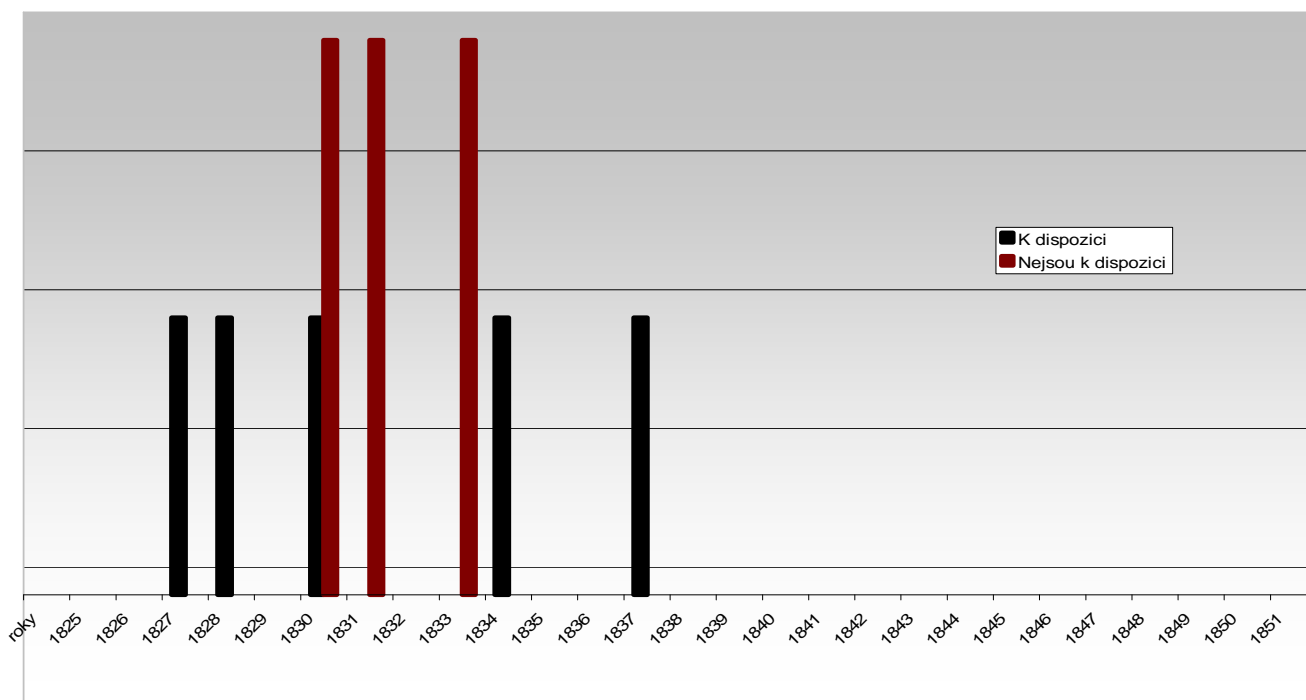
Úvod

Recepce literárního díla je vždy záležitostí delšího časového úseku. Pevnou hranici lze stanovit pouze u počátku recepční vlny. Tedy doby, kdy autor předal finální verzi díla do rukou čtenářů. Ani toto vymezení však nemusí být přesné. Reakce ze strany recipientů můžeme v některých případech zaznamenat ještě před vydáním díla jako celku. Pokud autor už předem zmíní svůj literární úmysl a popřípadě zveřejňuje ukázky z připravovaného díla, dočkáme se čtenářských ohlasů ještě před samotným vydáním knihy. Podobně tomu bylo i u Slávy Dcery. Čtenářům byly již známy Kollárovy Básně z roku 1821, které se dočkaly velkého úspěchu, a tudíž byly jeho nové znělky očekávány s velkým nadšením. Ještě důkladněji Kollár připravil veřejnost na doplněné vydání z roku 1832. Znělky vydával časopisecky už několik let předem.

Bakalářská práce je zaměřena pouze na první recepční vlnu Slávy Dcery. Jedná o období, které můžeme přibližně ohraničit rokem 1824, kdy Kollár poprvé vydal svou sbírku znělek s názvem Slávy Dcera, a tzv. vydáním poslední ruky z roku 1852.

Ohlasy byly sledovány především četbou dobové korespondence. Jednalo se o dopisy adresované přímo Kollárovi, nebo o knižně vydanou korespondenci mezi Čelakovským, Palackým, Šafaříkem, Jungmannem a dalšími. V dopisech pak bylo často odkazováno na tištěné recenze Slávy Dcery z různých dobových časopisů. Těm je v bakalářské práci věnována také patřičná pozornost. Bohužel jich není příliš mnoho, protože vliv dobové cenzury byl obrovský a většina autorů se bála svůj názor zveřejňovat.

V následujícím grafu jsou na časové ose zaznamenány všechny tištěné ohlasy, které jsou v bakalářské práci zmiňovány. Některé texty již není možné sehnat v žádných českých archivech. Tyto texty jsou v grafu označeny červenou barvou. Články, které byly při vypracovávání bakalářské práce k dispozici v původní podobě, jsou v grafu označeny černou barvou. Poslední zmínka je na časové ose zaznamenána k roku 1838. Žádné mladší články už nebyly objeveny. Největší vlny ohlasů se tedy Slávy Dcera dočkala mezi roky 1828 a 1838.

Zdroj: vlastní výzkum, 2010.

Samostatná kapitola je také věnována zahraniční recepci Kollárova díla. Vůbec první uveřejněná zmínka o Slávy Dceři byla totiž vytištěna v londýnském časopise *Foreign Quarterly Review* z roku 1828. V Čechách bylo první veřejně publikovanou recenzí Čelakovského Slovo o Slávy Dceři, které je v práci také podrobně rozebráno.

Závěrečná část bakalářské práce obsahuje srovnání Slávy Dcery z roku 1824 s dílem Samuela Godry z roku 1829 nazvaným Muzy Dcera. Vzhledem k podobnosti názvu obou děl předpokládáme, že se autor Muzy Dcery Kollárem inspiroval i v dalších oblastech. Proto je poslední kapitola věnována formálnímu i obsahovému srovnání obou děl.

Recepce 1. vydání z roku 1824

První vydání Slávy Dcery bylo dobovým čtenářstvem očekáváno s velkým napětím.

„Zpráva o novém rozmnoženém vydání Vašich básní byla pro všechny, jenž Vás zde znají, potěšitelná, zvláště pro mne. Postaráme se, abyjsme aspoň 10 exx. Vašeho díla zde rozprodali; (P. J. Šafařík, 2. března 1824)“¹

U čtenářstva, zvláště z řad vlastenců, bylo dílo velmi ceněné a oblíbené. V dobovém kontextu byla Slávy Dcera považována za jedno z nejlepších děl.

„Vaše Slavie Dcera nejlepšího toho roku plod všudy a všem se líbí, toliko Štěpnička myslí, že jeho hlas lyry české daleko nad vše možné plodiny stojí, a drží Znělky za příliš maličké cti. (J. Jungmann, 22. září 1824)“²

Štěpničkovo dílo vyšlo dříve než Slávy dcera a autor v ní zřejmě neviděl žádnou konkurenci. U Kollára si tím však vypěstoval silnou zášť, která došla dokonce tak daleko, že ho v dalším vydání svého díla ve znělce 599 zavrhuje do slovanského pekla (viz dále).

Vzhledem k obavám z dobové cenzury se však 1. vydání Slávy Dcery *Slávy Dcera ve třech zpěvích* vydané roku 1824 v Budíně³ nedočkalo po svém uvedení kladných recenzí v časopisech a dokonce nebylo ani zmiňováno ve výčtech právě vydaných knih.

„Na jar tohoto roku vyšla moja česko-slovanská báseň s nazvom Slávy Dcera v budínském královském univerzitnej tlačiarni latinkou. (J. Kollár, 20. září 1824)“⁴

„Slávy Dcera zavítala k nám, k naší veliké radosti. Hlas její zvučí všude po Čechách., ač jen v srdci neodrodilých vlastenců. Veřejně jej pronesti, ostýchal se každý: neboť obklíčení jsme vůkol lidmi nešlechetrnými, kteří, chtějíce vysloužiti sobě oněch více než třiceti penízků, za kteréž, co Jidáš Krista, oni vlast svou zrazují, ve všem,

¹ ČČM, 1873, s. 387 - Dopis P. J. Šafaříka J. Kollárovi z 2. března 1824

² ČČM, 1880, s. 54 – Dopis J. Jungmanna J. Kollárovi z 22. září 1824

³ Vydání z roku 1824 budeme označovat jako 1. vydání – jednalo se o první vydání pod názvem Slávy Dcera. Jsou v něm však použity znělky z Básní vydaných v roce 1821, proto se v některých dobových záznamech můžeme setkat s označením 2. vydání.

⁴ AMBRUŠ, J.: *Listy Jána Kollára I. 1816-1839*. s. 246 – Piotrovi Ivanovičovi Koeppenovi z 20. září 1824

co se děje, byťby sebe nevinnější bylo, nedůvěru vlády zemské na nás svesti usilují. Vaše pak Sláva jim arci velmi žádoucí byla, jelikož jim naději dávala, že jí kohokoli z nás podrhnou, - ač se , chvála bohu! v tom dosavád zmýlili. Jen v domácnosti známa jest ona všem Čechům národu svého milovným, a ti ji sobě jako národní poklad vážití umějí. Že Vám přední místo mezi básníky našimi získala, toť tajno není. (F. Palacký, 28. září 1826)“⁵

„Dcera Slávie, která posud žádného chvalitele časopisného nenalezla, sama se tak pochválila, že jen hlas o ní, a to nejpochvalnější, odšvad se ozívá. (J. Jungmann, 10. listopadu 1827)“⁶

„Tak že ani (a na to jsem schválně po celý čas čekal) o Kollárově Dceři nikde u nás ani slovo se neztratilo. Právě jakby ji nebylo. (F. L. Čelakovský, 7. července 1829)“⁷

Po prvním vydání Slávy Dcery byl Kollár také pobízen, aby v psaní neustával a vydal co nejdříve další básně. Ohlasy v Kollárově korespondenci nejsou jen roku 1824, kdy byla vydána, ale i z dalších let, což svědčí o jejím postupném šíření mezi čtenáři. Je to také dokladem toho, že nebyla hned po vydání zapomenuta, ale naopak postupem let se k ní obracela stále větší pozornost.

„Přijměte díky za Dceru Slávy, kteráž mi vždy i v nejmrzutějších chvílích rozkoš a vyrazení právě slovanské činiti nepřestává; nedávejte lyře své dlouho odpočívati, zapřísahám Vás skrze tu samu Slávy Dceru – dokud člověk mlád, nejlepší jest k básnictví doba vynaložena. (V. Hanka, 27. září 1824)“⁸

„Že Vám přední místo mezi básníky našimi získala, toť tajno není. Tím více museli bychom ale želeť, kdyby hlas ten ušlechtilý mezi námi tak cele utichnouti měl, jako ste nám tím hrozili. (F. Palacký, 28. září 1826)“⁹

O její oblíbenosti svědčí i počet prodaných vydání od jejího publikování na jaře 1824, ačkoli jak už bylo výše zmíněno musela být zprostředkovávána veřejnosti pouze tajně a nemohla být veřejně nabízena u knihkupců, jak bylo té době zvykem, protože cenzura jí nebyla příliš příznivě nakloněna.

⁵ ČČM, 1879, s. 386 - Dopis F. Palackého J. Kollárovi z 28. září 1826

⁶ ČČM, 1880, s. 57 – Dopis J. Jungmanna J. Kollárovi z 10. listopadu 1827

⁷ BÍLÝ, F.: *Korespondence a zápisky F. L. Čelakovského*.II, s. 9, - Dopis Čelakovského Kamarýtovi ze 7. července 1829

⁸ ČČM, 1879, s. 227 – Dopis V. Hanky J. Kollárovi z 27. září 1824

⁹ ČČM, 1879, s. 386 - Dopis F. Palackého J. Kollárovi z 28. září 1826

„Z těch 100 exempl. Sláv. dcery 60 exempl. Kronberger prodal, a 40 posud má.(J. Jungmann, 22. září 1824)“¹⁰

„Medle, mnoholi se rozprodalo exemplářů Slávy Dcery v Čechách? Ačkoli, čehož velice při tom šetřiti sluší, nikde u knihkupců ohlášena aneb veřejně vystavena nebyla, protožebý sice snad censura zdejší, návodem Zimmermannovým, stávku byla na ni uložila. A však nechejme toho, až se budoucnost sama ukáže. Já Vám jen zvyk zdejší oznámiti musel, kterého sme při Vás překonati nemohli. (F. Palacký, 8. července 1830)“¹¹

První zmínka o Slávy Dceři z roku 1824 v českých periodikách pochází až z roku 1830, kdy se o ní Palacký krátce zmiňuje v Posudku Ohlasu písní ruských F. L. Čelakovského. Jedná se důkaz odložené recepce díla, v tomto případě o celých šest let. Otázkou zůstává, proč na sebe první ohlasy nechaly čekat tak dlouho. Z předchozí korespondence můžeme pouze usuzovat, že na vině byla přísná dobová cenzura.

„O takové ducha moci nepochybně svědčej také páně Čelakovského „Ohlas pjsnj ruských;“ aspoň gá tak saudjm, že wedlé Sláwy Dcery ušlechtilejšjho plodu básnického nad Ohlas tento w nowějšj literatuře našj nemáme. (F. Palacký, Posudek v ČČM)“¹²

Teprve o rok později, kdy už měl Kollár téměř hotové další vydání Slávy Dcery, bylo v Časopise Společnosti vlastenského musea (dále ČČM) vydáno Slovo o Slávy Dceři p. Jana Kollára, jehož autorem je František Ladislav Čelakovský. Jednalo se o první samostatné pojednání o díle.

„Jsem žádostiv, jak budeš spokojen s mým Slovem o Slávy Dceři v Musejn. (F. L. Čelakovský, 17. ledna 1831)“¹³

„Čelakovský, který by přerád v Čechách zůstal, kdyby jen pecének zde malý nalezl, nám velkou radost učinil, a tím dávný náš dluh z částky odplatil, že posudek Sl. dcery vydal; třebaš nebyl zevšad pravý, ale jest chvalný jak Vám, tak jemu, tak celé literatuře českoslovanské. Až vyjde celé dílo zamýšlené tak pěkně, může soud také zceleti a kde chybeno, se napraviti. (J. Jungmann, 15. dubna 1831)“¹⁴

¹⁰ ČČM, 1880, s. 53 – Dopis J. Jungmanna J. Kollárovi z 22. září 1824

¹¹ ČČM, 1879, s. 467 - Dopis F. Palackého J. Kollárovi z 8. července 1830

¹² ČČM, 1830, s. 109 – Posudek od F. Palackého

¹³ BÍLÝ, F.: *Korespondence a zápisky F. L. Čelakovského*.II., s 134 – Dopis Čelakovského Kamarýtovi ze 17. ledna 1831

¹⁴ ČČM, 1880, s. 204 – Dopis J. Jungmanna J. Kollárovi z 15. dubna 1831

Čelakovského Slovo o Slávy dceři je v celkovém vyznění pochvalné a najdeme v něm jen drobné výtky, které téměř nestojí za zmínku. Jungmann ho však nepovažuje za fakticky zcela správné a žádá nápravu. Té by podle něj mohlo být učiněno za dost v recenzi k dalšímu, v té době již téměř hotovému vydání Slávy Dcery z roku 1832.

Slovo o Slávy Dceři p. Jana Kollára od F. L. Čelakovského¹⁵

Autor považuje Kollára za geniálního básníka a jeho sbírku za vrchol dokonalosti. Vytyká však slovanskému čtenáři, že žádnou zmínku o Slávy Dceři dosud nikde nenalezl. Rozhodně s touto situací není spokojen. Považuje za důležité se o díle veřejně zmiňovat zvláště proto, aby neunikalo pozornosti čtenářů, čímž se pak odkládá recepční vlna díla. Nutno ale dodat, že i on sám vydává své Slovo v ČČM až deset let po vydání Básní a sedm let po vydání Slávy Dcery.

„předce podlé oučelu svého, záležejícího zvláště v tom, aby pozornost čtenářstva především na pěkná národní díla byla uváděna, kritická naše jakkoli dosavád skrovná škola za pokrok sobě pokládati musí, že právě tohoto mistrovského p. Kollarova díla ze žádné se nedotknula stránky. Čili snad toho slovanská skoupozvukost příčinnou? (F. L. Čelakovský, Slovo o Slávy Dceři)“¹⁶

„Totižto, že Slovan skoupozvuký

Nezná, jako jiní, troubiti

S každou věcí lermo hned a hluky.“¹⁷

V další části Čelakovský srovnává Kollára s jeho velkým vzorem Petrarcou. Nenalézá však v dílech obou básníků velkou příbuznost. Připouští podobnou tematiku u obou autorů, ale Kollára hodnotí jako básníka mnohem talentovanějšího a nadanějšího a na literárním žebříčku ho umisťuje vysoko nad Petrarca.

„Petrarkovu mimo to velikou tklivost, outlost a měkkost nejvíce Kollar barvitostí a rázností nahrazuje, ano mnohdy hlubokostí převyšuje. Sonett též Petrarkův velmi zřídka v tak nazvaném epigramatickém zakončení si libuje, náš pěvec naproti tomu rád

¹⁵ viz příloha č. 1

¹⁶ ČELAKOVSKÝ, F. L.: *Fr. L. Čelakovského sebrané spisy.*, s. 367

¹⁷ KOLLÁR, J.: *Slávy Dcera ve třech zpěvích*, s. 40

na způsob paprsků do jednoho ohniska myšlenky své sbírá a svádí ke vtípné závěrce. (F. L. Čelakovský, *Slovo o Slávy Dceři*)¹⁸

Dále se Čelakovský zmiňuje o problému, kterým je pochopení souvislosti názvu díla s jeho obsahem. Potýká se s ním mnoho čtenářů. Podotýká, že znělky 1., 3., 20., 33., 37., 38., mají zřejmě sloužit právě k porozumění názvu, do sbírky samotné mu však konceptuálně nesedí, i přesto uznává jejich samostatnou uměleckou hodnotu.

„Tu dech živý v listí hnedky věje,
Peň se hne a v božském způsobu
Slávy dcera v rukách mých se směje.“¹⁹
„Káže tedy, aby podle směru
Spojil Milek, její kochánek,
Ony částky v jednu Slávy dceru;“²⁰

V poznámce pak také upozorňuje na jistého Samuela Godru, který si pro své, zdaleka ne tak kladně přijaté a hodnotné dílo, dovolil použít název *Muzy Dcera*. Nám však *Muzy Dcera* přináší důležitý doklad toho, jak moc byla *Slávy Dcera* populární a známá, když se zmiňovaný Godra uchýlil k použití tak nápadně podobného názvu. (viz dále)

„S mnohem horší nehodou potkal se ondyno jiný, ač trochu potvorný *Musy ctitel*. Na podobu totiž, čili raději buď řečeno na nepodobu *Kollárových sonetů* – nepodobnoť *pazdeří k té červnené růži* – vydal stejným počtem 1829. v *Prešpurce* jakýsi *S. G. i své sonetty, opováziv se tyto caparty Musy Dcerou nazívati! Tuť opravdu dlužno s Persiem zvolati: sace rest locus: extra mei ite* – (F. L. Čelakovský, *Slovo o Slávy Dceři*)“²¹

Přidání dalších znělek k vydání básní z roku 1821 považuje Čelakovský za velmi přínosné. K znělkám milostným tu přibývají znělky komentující stav národa a vlasti, což je dokonalou kombinací pro srdce vlastence. Nové znělky dodávají sbírce na rozmanitosti a utváří dílo ještě cennější. Velmi chválí Kollárovo vlastenecké smýšlení. Tvrdí dokonce, že některé znělky (Zn. 59, 61, 62, 65, 72, 73, 76, 80, 81, 84,) by měl každý vlastenec dobře znát.

¹⁸ ČELAKOVSKÝ, F. L.: *Fr. L. Čelakovského sebrané spisy*, s. 370.

¹⁹ KOLLÁR, J.: *Slávy Dcera ve třech zpěvích*, s. 10.

²⁰ KOLLÁR, J.: *Slávy Dcera ve třech zpěvích*, s. 27.

²¹ ČELAKOVSKÝ, F. L.: *Fr. L. Čelakovského sebrané spisy*, s. 370.

*„O že jedno přece smutně hrozí:
Ano v této zemi krásnější
Jazyk mají, nežli srdce, mnozí.“²²
„Často tichá pastuchova chyžka
Více pro vlast může dělati,
Nežli tábor, z něhož válčil Žižka.“²³*

Dostává se i k popisu všech tří částí sbírky a velmi trefně je pak přirovnává k ročním obdobím. Zdůrazňuje motivy přírody, smutku, pláče. Úryvek nám opět dokládá Čelakovského nahlížení na sbírku romantickou optikou.

„V prvním zajisté líbá Vesna všecky své nejrozmanitější vnady před básníkem rozvinuje a dary svými jej obsypává. Jarní od všad dýše vůně, odevšad jarých kyne živost barev, od všad hudba a plesy zaznívají. V druhém parno letní obtěžuje též duši zpěvcovu, - leč i tu není bez hromobití, bouře a přívalův. Ve třetím a posledním vlekou se kroky jeho jako vedlé umírajících krásot veškeré přírody, oko jeho dlí při jejich zanikání, podzimní chmúry zastírají milou tvářnost oblohy, a s kanoucím se stromů listí kanou i slzy jeho. (Čelakovský, Slovo o Slávy dceři)“²⁴

Čelakovský nepokládá za nutné podrobné rozebrání každé znělky, protože považuje za pravděpodobné, že téměř každý toto dílo dobře zná. Což je opět nepřímým dokladem oblíbenosti Kollárova díla u široké veřejnosti. Uchyluje se však k vyzdvižení některých jednotlivých obrátů, které jsou podle jeho názoru pro Kollára charakteristické a činí celé dílo tak hodnotným. Z nich vyzdvihuje především romantické prvky sbírky. Sám o sobě hovoří jako o romantickém čtenáři.

„Můj miláček, průvodce stále a stále Kollár, - jedva by kdo pomyslil, jak krásná tato Slávy Dcera, kdo zamilovaným okem na ni nepohledl. (F. L. Čelakovský, 18. srpna 1830)“²⁵

Svědčí o tom i jeho výběr ukázek z díla s množstvím romantických motivů. (Zn. 10., 12., 14., 15., 22., 23., 27., 30., 34., 36., 41., 43., 44., 95., 102., 103., 112., 133.,)

²² KOLLÁR. J.: *Slávy Dcera ve třech zpěvích*, s. 70.

²³ KOLLÁR. J.: *Slávy Dcera ve třech zpěvích*, s. 85.

²⁴ ČELAKOVSKÝ, F. L.: *Fr. L. Čelakovského sebrané spisy*, s. 372 – 373.

²⁵ BÍLÝ, F.: *Korespondence a zápisky F. L. Čelakovského*.II, s. 102. – List Čelakovského Kamarýtovi z 18. srpna 1830

*„Oči, oči, modré, milostivé,
O, vy perly v květu rozvitém,
V nichž se zem i nebe s blankytem
Jako v řece svítí zrcadlivé;“²⁶*

*„Oni rtové, jejichž vůně plynná
Oheň vlila duše do naší,
Že kost jihne v těle nejzazší,
Oni rtové jsou mých strastí vinna;“²⁷*

*„Znášli kraj ten, ony ráje věčné,
Vlast tu krás a duchů palouky,
Kde se cnost a láska za ruky
Vedou kráčíc v záři ve slunečné?“²⁸*

Čelakovský dále poukazuje na obtížnost samotné formy sonetu, do které Kollár své znělky zasadil a dovedl se přitom vyhnout slovům nadbytečným, tzv. „vycpávkovým“, které pro dílo samotné nejsou nijak podstatné a jsou použity pouze pro naplnění rýmu. Totéž platí i pro plané rýmy na konci veršů, kterých v tomto díle také nenachází nadbytek.

„Mnohým z našich skladatelů znělek nebylo by ani o čtyřicet, neřkuli o čtyry rýmy nesnáze, anoť prázdným cinkáním na –ání, a –ého, a –osti atd. dají se bez obtíže naplniti mnohé stránky. Dobrý čili štěpný rým, má-li jinák rýmování jaké ceny do sebe míti, povinen samým kořenem slova, neboli jeho bytostí, pokud možná skrze sluch rážeti na ducha. Tímto však nemíním, že by skladatel veskrz se musil planých vystříhati rýmů; buď toliko počet jejich daleko menší, jak to právě ve Slávy dceři nacházíme. (Čelakovský, Slovo o Slávy dceři)“²⁹

Chválí Kollára pro jednoduchost jeho znělek a snadnou pochopitelnost jejich významu. Vyzdvihuje jeho snahu nepoužívat nadbytečná slova a přidávat tak veršům na jejich zdánlivé vznešenosti, čímž je ale mnohdy snížena umělecká hodnota díla.

²⁶ KOLLÁR, J.: *Slávy Dcera ve třech zpěvích*, s. 37.

²⁷ KOLLÁR, J.: *Slávy Dcera ve třech zpěvích*, s. 104.

²⁸ KOLLÁR, J.: *Slávy Dcera ve třech zpěvích*, s. 144.

²⁹ ČELAKOVSKÝ, F. L.: *Fr. L. Čelakovského sebrané spisy*, s. 377 – 378.

Čelakovský si v závěru neodpustí několik menších výtek. Především se týkají toho, že Kollár měl upozornit na některé verše nebo myšlenky, které čerpá z překladů nebo od jiných autorů.

„*Nejkrásnější nace všecky cnosti*“ (2) – *Hang*³⁰

„*Na tě myslím*“ (118) – *Göthe*³¹

„*Blaze, kdo si jeden čistý*“ (147) – *E. Schulze*³²

Dále pak upozorňuje na užití pro Čechy neobvyklých slov nebo spojení. (Zn. 26., 90., 69., 121.)

„*Tenby vtipu zradil ochabělost*“,³³

„*Nikdy by sem nebyl věřil*“³⁴

„*Nedej smutku ducha kousati*“,³⁵

Při rozboru Čelakovského Slova o Slávy Dceři a jeho celkového hodnocení díla musíme brát v úvahu, že nebyl z hlediska kritiky zcela nestranný. Pro českou literaturu, která v 1. polovině 19. století nedisponovala velkým množstvím hodnotných literárních děl, byla Kollárova sbírka naprostým unikátem. Z Čelakovského vyjádření je také znatelné osobní zaujetí pro dílo samotné. Svou neopomenutelnou roli hrál v jeho recepci díla také nastupující romantismus. Čelakovský nachází v díle základní romantické motivy, především propojení vlasti a krajiny, romantiku, citovost, sentiment. Slávy Dcera je zajisté významným počinem pro svou dobu především svou národní tematikou a nelze jí upřít významnou roli ve vývoji moderní české literatury. I dnes oceňujeme její hodnotu v souvislosti s jejím uměleckým přínosem v době národního obrození. Otázkou však zůstává, jak by byla přijímána, kdyby byla poprvé vydána například o 30 let později.

³⁰ ČELAKOVSKÝ, F. L.: *Fr. L. Čelakovského sebrané spisy*, s. 379.

³¹ tamtéž

³² tamtéž

³³ KOLLÁR, J.: *Slávy Dcera ve třech zpěvích*, s. 33.

³⁴ KOLLÁR, J.: *Slávy Dcera ve třech zpěvích*, s. 99.

³⁵ KOLLÁR, J.: *Slávy Dcera ve třech zpěvích*, s. 78.

„Ty pak jemný, spanilý a blahodějný duchu! neustávej rozkoš tu a roznícení v srdce svého národa vlévati a v něm množství sladkými zvuky své lyry; třebať i slzy se přiměšovaly ke zpěvu tvému; jsouť ony jasné perly na hrdlo drahé Slávie. (Čelakovský, Slovo o Slávy dceři)³⁶

Recepce 2. vydání z roku 1832

Druhé vydání Slávy Dcery z roku 1832 (Slávy Dcera. Lyricko-epická báseň v 5 zpěvích. Úplné vydání.) se dočkalo čtenářských ohlasů ještě předtím, než bylo vytištěno v kompletní podobě. Kollár totiž znělky, které se měly objevit tzv. úplném vydání, uveřejňoval postupně časopisecky skrze F. Palackého. Často však měly jiné číslování než potom v knižní podobě.

„Zde Vám posílám 12 Znělek do Časopisu. Jestli by z nich které Vám cenzurou neprošly, dejte je do Kroka, na něhož se cenzura laskavější býti zdá. (J. Kollár F. Palackému, 22. května 1827)³⁷

Palacký jich v prvním svazku ČČM z roku 1827 uveřejnil pouze jedenáct, ale umístil je hned na začátek časopisu. Z čehož opět plyne fakt, že Kollár byl pro své básnické dílo velmi uznávaný. Jednu z nich cenzura nepovolila publikovat.

„Vaše poslání Znělek Slávy Dceře náležejících mně veliké potěšení způsobilo. Právě byl se tehdát počínal tisk 3ho svazku, když se mi do rukou dostali; pročež já i pořád zastaviv dílo, dal sem je, jakož slušné bylo, hned na počátku postavit. Jednu z nich, (Prahu „v řetězech, pěknobřehou Němců otrokyni“) cenzura zdejší arci, jaká jest, propustiti nemohla. (F. Palacký, 30. července 1827)³⁸

Palacký se brzy od Kollára dočkal dalších dvou zásilek nových znělek z již kompletního 4. zpěvu Slávy dcery, z nichž 14 uveřejnil ve 4. svazku ČČM z roku 1830.

„Posílám zde něco pro Časopis. Budoucího roku, dá-li Bůh šťastně dožiti, pošli více. Celý nový čtvrtý zpěv jest hotový. (J. Kollár F. Palackému, 14. září 1828)³⁹

³⁶ ČELAKOVSKÝ, F. L.: *Fr. L. Čelakovského sebrané spisy*, s. 380.

³⁷ AMBRUŠ, J.: *Listy Jána Kollára I. 1816-1839*. s. 69 – List Jana Kollára F. Palackému z 22. května 1827

³⁸ ČČM, 1827, s. 391 – List F. Palackého J. Kollárovi z 30. července 1827

³⁹ AMBRUŠ, J.: *Listy Jána Kollára I. 1816-1839*. s. 85., - List Jana Kollára F. Palackému z 14. září 1828

„K vyplnění Vaší žádosti posílám Vám několik Znělek z počátku čtvrtého zpěvu Sl. Dc. Dáte-li je do tisku, učinite to beze vší proměny, zachovajíce i týž pořádek čísel, který zde stojí. Latinským písmem se (asi tak, jako Hankovo Evangelium v předešlých svazcích) tisknouti musejí pro některá polská jména, jež nelze švabašinou vyraziti. (J. Kollár F. Palackému, 12. listopadu 1829)“⁴⁰

Činil tak v době, kdy se Slávy Dcera z roku 1824 konečně dočkala veřejných ohlasů a zpečetila tím svou popularitu. Tudíž na sebe kladná i záporná kritika plánovaného rozšíření díla nenechala dlouho čekat. Zmínku o novém vydání najdeme i v Čelakovského Slově o Slávy Dceři.

„V první svazku loňského časopisu tohoto podány jsou p. Kollárem některé znělky ze zpěvu čtvrtého, nadepsaného Lethe, z nichž vidno, že zpěv tento uchystán jest na počtu slavným a zasloužilým jménům slovanským, maje býti jako Pantheonem jejich. Nechci sobě před časem u věci této osobovati soudu; připomenu však, kterak jeden z mých přátel prohlásil o nich se prohlásil v listu svém psaném brzo po jejich ukázání. (Čelakovský, Slovo o Slávy dceři)“⁴¹

Čelakovského přítel nový Kollárův zpěv oproti jeho nadšení z předchozích tří částí silně kritizuje. Tvrdí, že Kollárova snaha postihnout co největší množství vlastenců velmi ubližuje tolik ceněnému lyrickému duchu sbírky. Romantické motivy jsou ve čtvrtém zpěvu potlačeny do pozadí a jedná se o pouhý nahuštěný výčet jmen, i když stále psaný výborným básníkem. Čelakovský pokračuje ve svém přirovnání jednotlivých zpěvů k ročním obdobím a čtvrtý zpěv se pro něho stává, i přes občasný záblesk slunečních paprsků na sněhové pokrývce, jednotvárnou, romantiku postrádající, zimou. Což je opět dokladem toho, že Kollárovo dílo bylo oblíbené také díky jeho romantickému naplnění, které čtenářům v nových znělkách chybí. Romantismu začal být pro dobovou literaturu určující a tematika nových Kollárových znělek byla spíše zpátečnická. Vydání z roku 1824 si získalo své příznivce především zasazením vlasteneckých prvků do romantického zpracování. To u dalšího vydání čtenářům chybí.

⁴⁰ AMBRUŠ, J.: *Listy Jána Kollára I. 1816-1839*. s. 92., – List Jana Kollára F. Palackému z 12. listopadu 1829

⁴¹ ČELAKOVSKÝ, F. L.: *Fr. L. Čelakovského sebrané spisy*, s. 373

„Znělky Kolárovy znějící v Lethe – hned od čísla 278 - již vadnou a chladnou, vyčítajíce arcí na větším díle slavná jména Slovan, však toliko vyčítajíce – ne opěvajíce. Ale doufám že se opět k lepšímu probere. (Kamarýt Čelakovskému , 20. března 1830)“⁴²

Výčet slavných slovanských osobností způsobil Kollárovi i další nelibost ze strany čtenářské veřejnosti. Ta se týkala kritérií jeho výběru osob, které v díle zmiňuje. V první řadě mu bylo vytýkáno, že mnoho významných Slovanů opomněl. Proti tomu se samozřejmě Kollár brání argumentem, že nepíše slovanské dějiny, ale umělecké dílo, jehož cílem rozhodně není zmínit všechny výjimečné slovanské osobnosti.

„Nepovažujte, prosím, ty zaslané Znělky tak, jako bych já všechny výborné muže, umělce a vlastence tam obsáhnouti chtěl. Nikoli, více mne na formě a duchu celého díla, nežli na samém materiálu záleželo. Ani včele medosajné to nemožno, aby na každý kvítek sedla na veliké louce. Kdo by mohl všechny výborné hudebníky Čechů, ne opětovati, ale spočtovati? Kdo starší a nynější ruské umělce? (J. Kollár, 25. září 1829)“⁴³

„Však ale těšiti se musím tím, že mnoho vzácných osob, jako Puškin, Mickievič, Delvig, Záleski, Brodziňski, Slovacki etc. etc., kteří jako první hvězdy na obloze slov. básnictví se třpytí, ve Vašem nebi místa nemají. Mnozí za to tam mají celé oltáře, jichžto písně snad teprv v nebi zpívány spisy čítány budou. (V. Hanka – 11. července 1832)“⁴⁴

Našli se i tací, kterým naopak vadilo, že jsou ve sbírce zmiňováni. Václav Hanka uvádí jako důvod své nelibosti, že se zdá být pouhou „vycpávkou“ pro doplnění rýmu. František Cyril Kampelík pak Kollárovi otevřeně vytýká, že si dovolil vystavit ho podezřelosti od vládních kruhů.

*„Malbami se podlaha i schránka
Leskne, stázcové pak slavnější
Jsou v ní Bandkte, Kopitár a Hanka“⁴⁵*

⁴² BÍLÝ, F.: *Korespondence a zápisky F. L. Čelakovského*.II, s. 69. – List Kamarýta Čelakovskému z 20. března 1830

⁴³ AMBRUŠ, J.: *Listy Jána Kollára I. 1816-1839*. s. 93., – List Jana Kollára F. Palackému z 25. září 1829

⁴⁴ ČČM, 1897, s. 230 – List V. Hanky J. Kollárovi z 11. července 1832

⁴⁵ KOLLÁR, J.: *Slávy Dcera*. 1832. s. 319.

„...a bojím se jsa zde celým tělem a jen kouskem paty 460 pro doplnění rýmu (pro jméno) v nebi, že na mne mládež, zvlášť kdo mé srdečné vroucné oddanosti pro vše slovanské nezná, ukazovati bude. (V. Hanka, 11. července 1832)“⁴⁶

Úplné vydání Slávy Dcery bylo připraveno k publikování již na začátku roku 1832. Její vydávání však bylo o rok opožděno. Důvodem byl Kollárův více než dvanáctiletý spor s evenagelickou církví v Pešti. Kollár se zasazoval o možnost kázat věřícím v rodném jazyce. Spor byl v té době téměř vyřešen ve prospěch Kollára. Na veřejnost ale pronikl článek s názvem Politischer und militärischer Zustand der österreichischen Monarchie z roku 1831 z Německého časopisu „Bibliothek d. neuesten Weltkunde von Malten“, kde autor upozorňuje na nebezpečí Slovanů pro celou monarchii a zmiňuje Kollárovu vlasteneckou Slávy Dceru v níž autor nabádá k opětovnému sjednocení slovanských národů. Dodává, že pro svobodnou Evropu by nebylo nic horšího než opětovné spojení Slovanů. Kollár se obával, že by tento článek mohl cenzuru popudit proti jeho sbírce, a proto raději pozastavil její publikování, dokud nebude Pešťanský spor vyřešen. Císařské povolení pro svou církev získal Kollár na jaře roku 1833.

„Já nyní jsem dal do tisku druhý díl Slávy Dc. čili výklad k ní, dosti tlustý i s pěti obrazy. Jakýsi zlobách dal ve Švejcářích do časopisu německého „Bibliothek d. neuesten Weltkunde von Malten“ lživé a zlobivé věci o Sl. Dc. tisknouti z politického ohledu. Censura vídenská dala prej v Praze tu věc – vyšetřovati, následek posud nevíme. Pokud ta věc neutichne, nechci druhé vydání do světa pustiti, proto ani Vám exx. poslati. I potom nelze Vám jináče než tajně a skrytě poslati; račte tedy nekterého do Peště chodícího kupce (k. p. pana Slavíka, Kubelku atd.) v Brně navštívit a s prosbou, aby Vám několik exx. do sukna zavinul a do Brna přivezl. (J. Kollár F. C. Kampelíkovi, 29. dubna 1832)“⁴⁷

Kollár prosí Kampelíka o opatrnost při šíření díla i v dalším dopise. Zvláště pak upozorňuje, že se Slávy Dcera nesmí za žádnou cenu dostat do rukou F. B. Štěpničky. Kollár totiž posílá Štěpničku ve znelce 599 do slovanského pekla. Důvodem je zřejmě nelibost Štěpničky vůči jeho Slávy Dceři z roku 1824. (viz výše).

⁴⁶ ČČM, 1897, s. 230 – List V. Hanky J. Kollárovi z 11. července 1832

⁴⁷ AMBRUŠ, J.: *Listy Jána Kollára I. 1816-1839.* s. 113., – List Jana Kollára F. C. Kampelíkovi z 29. dubna 1832

„Jedna věc jest, o kterou zvláště prosím, aby ste o S. d. panu Štěpničkovi zhola nic věděti nedali, aniž od něho předplacení žádali, nebo on by nadělal hluku, poněvadž jedna z jeho oplzlých básní tam tříbena. (J. Kollár, 12. listopadu 1832)“⁴⁸

*Před peleší papírek tou lítá
„Po zemi jak lehká šupina,
Právě kde nás vede pěšinapěšina,
Skulí a nám pod nohy se vplítá;
A že noha má ním opomítáopomítá,
Vůdce zdvihna jej a rozvína
„Báseň od Štěpničky, Lidčina
Stížnost, v chrámu Hymnovu“ čítá:
To můj krajan, ei to bude hezké!
Milota dí, och! já hněvivě,
To je škandal slovesnosti české!
Stydno Muzám do hampejsů chodit,
Proto, na fidibus při pivě
Dáblům, necud ten mu velím hodit.“⁴⁹*

Jedná se o báseň Lidčina stížnost v chrámu Hymnovu, která byla uveřejněna v Štěpničkově Hlasu lyry české z roku 1817.⁵⁰ Kollár netušil, že Štěpnička byl v té době již mrtvý, tudíž se k jeho znělce ani vyjádřit nemohl.

Na zmiňovaný článek Kollára upozornil Jungmann. Celá kauza se dostala do povědomí veřejnosti a zřejmě také negativně ovlivnila recepci připravovaného rozšířeného vydání.

„Proklatec nějaký dal lži do časopisu Maltenova v Aaravě, jak vůbec o Čechách, tak o Vašich básních – dvou prý dílech, v kterých zřejmě voláte Rusy, aby spojili Slovanstvo etc. Vídeňská censura nebo policie skoumati dala tu věc zde, jakž pozoruji od lidí, kteří Vašich básní ani nečtli, co dáno za odpověď a jak to vypadlo, nic nevím, toliko lituji, že se neptali lepších znatelů. Roztrušují zde, že prý mají básně Vaše damnatur. Bohu žel, takli jest. Nemohu Vám vypsati, kterak mne ta věc, jenž jest

⁴⁸ AMBRUŠ, J.: *Listy Jána Kollára I. 1816-1839*, s. 122 – 123., – List Jana Kollára F. C. Kampelíkovi z 12. listopadu 1832

⁴⁹ KOLLÁR, J.: *Slávy Dcera. 1832*, s. 316.

*věc celé literatury naší, rmoutí, a kterak se bojím, aby nové vydání těch básní o němž Neureuter mému synu povídal, překážky nenalezlo; a protož jsem žádal pana Quadrata, který se ke konci srpna do Uher navrátiti míní, kdyby toho potřeba bylo, a my jich do té doby zde neměli, aby něco exemplářů mně od Vašich přinesl; (J. Jungmann, 1. dubna 1832)*⁵¹

Ještě než se Kollár o celém problému dozvěděl, odeslal už do Prahy několik prvních svazků nového vydání, které se velmi rychle dostali do rukou všech nadšených Kollárových příznivců. Jejich vyjádření tzv. úplnému vydání na sebe nenechali dlouho čekat.

Dalším problémem byla pro recipienty nových znělek Kollárova změna vokalizování. Zatímco první tři částí Slávy Dcery byly psány dobovou češtinou, v nejnovějším zpěvu se Kollár rozhodl pro tzv. „všeslovanský“ jazyk. Jeho snahou bylo vokalizovat české bezvokálové slabiky – ty které jsou tvořené slabikotvorným r,l.

„Co se už dotýče způsobu psaní a mluvení, čili vokalizování bezvokálových aneb polovokálových zvuků, tedy to, bez úrazu ducha v posledním zpěvu Lethe vějíčího, měniti nelze. I mne i sebe by ste compromittovali tím. Nebo v pokračování se zvláštní Znělka o tom nalézá, která i s celkem toho zpevu spojena jest. Tak by se tento zpěv cele přepracovati musel, nebo v některých Znělkách, až velmi řídko, se i takové rýmy vokalisované nalézají, k. p. čerti – smrti. Já sem zde musel řeč obsahu přiměřenou mluvíti, totiž všeslovanskou, ideálnou. V prvních třech zpěvích sem to ovšem neudělal, mluvív pouze česky. Tušíte-li tedy opravdu, žeby to nějaký povyk způsobilo, tedy radím Vám, nedávejte to do tisku raději. Snad přijde příznivější budoucnost. Jestli by ste ale předce tisknouti dali, tedy můžete k onomu ode mne tam už učiněnému poznamenání ještě to krátce dodati, že tato „nebeslavská ideální řeč toliko v tomto jednom posledním léthejském zpěvu nalézá. (Kollár F. Palackému – 25. září 1829)“⁵²

Palacký ohledně způsobu vokalizování na Kollára nadále naléhal. Upozornil ho, jak jsou čtenáři na podobné změny citliví a jak velkou nelibost v nich vzbuzují. Taktéž se obával nevěřivosti vlády vůči těmto jazykovým novinkám.

⁵¹ ČČM, 1880, s. 205 – List V. Hanky J. Kollárovi z 1. dubna 1832

⁵² AMBRUŠ, J.: *Listy Jána Kollára I. 1816-1839.* s. 93., – List Jana Kollára F. Palackému z 25. září 1829)

„Že ste si vymínil, abych ve znělkách nechal „mlčelivý, vluk, pruvní“ atd. velice nerád to vidím, protože to nový povyk způsobí, který nepříznivci zase k naší škodě vážití sobě budou. Přál bych, aby náruživost nad novotami našimi, kteréž již potouchly, vnově buzeny nebyly; neznaje okolností našich, neuvěříte, jak škodné nám jsou, a jak velice se všech příčin k nim chrániti musíme. Pročež Vás, i jménem všech přátel svých a Vašich, kteří v tom již se mnou stejně smýšlejí, snažně žádám a prosím, abyste onnou reformací poshověli k časům příznivějším nežli tato léta. (F. Palacký, 17. listopadu 1829)“⁵³

Kollár se rozhodl přece jen některá slova změnit. Učinil tak také proto, že se obával, aby neodradil veřejnost i od svých dalších děl.

„Co se poslaných Vám onehdy Znělek dotýče tedy myslev semotam, co tu činiti, naposledy uzavřel sem, aby sme, pro hic et nunc, opatrní byli jako hadové: aby sme novotou v orthographii i od Rozprav lid neodstrašili – a proto vylučte ty vokalizácie v tvrdých sylabách a píšete obyčejně ne pruvní, mlučenlivý, ale první, mlčenlivý atd. Nemyslím, žeby ste je už do tisku byli dali? – Pakli by už tištěny byly, eh bien! nechte tak. (J. Kollár, prosinec 1829)“⁵⁴

Několik Kollárových přátel vyjádřilo svou komplexnější kritiku ve vzájemné korespondenci. Na rozdíl od Slávy Dcery z roku 1824, která se dočkala pouze pochvalných slov, v těchto dopisech najdeme i jisté výtky k výše zmíněným problémům, ale rozhodně nejsou v jádru pouze negativní. Kollár stále zastával místo významného básníka a autoři dopisů to rozhodně neopomínali.

Prvním z dopisovatelů je Václav Hanka. Ke kvalitě textu se vyjadřuje pouze jednou pochvalnou větou hned v úvodu. Jedná se zřejmě o strategický tah nepopudit Kollára hned ze začátku. Ve zbytku dopisu je znatelné zklamání z rozšířeného vydání.

„Úplným Vaším vydáním Slávy Dcery přelíbě jsem se kochal, tak že jsem jí z ruky nepustil, až, abych tak řekl, jedním douškem bez přítrži jsem ji přečetl. (V. Hanka, 11. července 1832)“⁵⁵

⁵³ ČČM, 1879, s. 393. – List F. Palackého J. Kollárovi ze 17. listopadu 1829

⁵⁴ AMBRUŠ, J.: *Listy Jána Kollára I. 1816-1839*. s. 97., – List Jana Kollára F. Palackému z prosince 1829

⁵⁵ ČČM, 1897, s. 234. – List V. Hanky J. Kollárovi z 11. července 1832

Zbytek dopisu je pak věnován problematice výčtu slovanských osobností. Hanka se velmi obává, že si Kollár mohl svým dílem vytvořit mnoho nepřátel. Lituje, že se nejprve o svém záměru s někým neporadil (uvádí jako vhodného poradce P. J. Šafaříka), nebo se neuchýlil k vyzdvihování či kárání pouze osob dávno zemřelých, které už nemohou vznášet žádné stížnosti.

František Palacký se k úplnému vydání Slávy Dcery vyjadřuje hned dvěma dopisy. V prvním sám přiznává, že ještě neměl možnost sbírku podrobněji přečíst a pouze přebírá převážně kladné názory ostatních čtenářů. Velmi zásadní je Čelakovského připodobnění k Byronově Child-Haroldově pouti. Jedná se o první srovnání Slávy Dcery se zahraničním romantickým dílem své doby. Po Petrarcovi je Byron pro Kollára dalším velkým vzorem. Zatímco s Petrarcou je Kollár spojován pro milostný charakter některých znělek, k Child-Haroldově pouti ho pojí vlastenecký duch díla. Čelakovský zřejmě nachází podobnost především v motivu básní – tj. slavná minulost národa v kontrastu s neutěšenou přítomností. S tím souvisí i nový národní charakter znělek, kterého si veřejnost u Kollára velmi cení. To by dílu mělo zaručit úspěch. Ke sbírce se staví optimisticky a věří, že bude mít v Praze mnoho kupců. Tento názor vychází především z nadšeného přijetí předchozí Slávy Dcery.

„Odjezd našeho milého Svatopluka k Vám dává mi žádanou příležitost, psáti Vám odevřeně a bez pokrývavosti o Vaší slavné Dceři Slávy, věda že psaní toto aspoň na poště čteno nebude, jako jiná psaní má; - při čemž jen ještě to doložím, že nacházteli Vy aneb jiní přátelé moji mne v dopisování nepilného, toho příčinu jen v tom hledati máte, že se mi nechce dávatí našim chrtům a slídníkům tajným důvěrnosti své k čichání. Já sem jen jednou, a to jen přes noc měl u sebe exemplár nového vydání; od té doby sem ho více neviděl. Soud tedy, který o něm Vám píše, není můj, ale jiných pánů zdejších, zvláště p. Čelakovského; mně však zdá se býti hodný. Že to docela nové dílo jest, že nová tak říkáje idea v jednotu ho spojuje, a že tím samým právě, jako Childe Harold's pilgrimage, lyrickoepickou básní slouti může, v tom se snášíme. Čemu tedy tohoto vydání ve krasovědném ohledu mnohem výše váží páni naši, nežli předešlých. Také i tom jeden hlas jest, že spis ten jest poklad národnosti naší ve vyšším smyslu, - rukověť milovníků národu svého, - s kterou ve dne ani v noci loučiti se nesluší. Z toho sud'te, zdali radost nad jejím u nás zavítáním srdečnější býti mohla. Některé znělky arcí nemají toho jádra, které větší díl jich v sobě nese, aniž to v té hojnosti jináče býti mohlo. Však o řeči litujeme všickni, že ste tak dalece zakročil, protože to i v národu jemu vaditi

bude. Nicméně o tom jsem přesvědčen, že dostaneli se to vydání jen šťastně až do Prahy, několik set exemplárů za nemnoho dní se tu rozprodá, jelikož očekávání jeho, zvláště u mládeže české, veliké jest, a mnohý študent Pražský rád i hlad podnikne, jen aby peněz na koupení Slávy Dcery sobě ušospodařil. (Palacký, 1. září 1832)⁵⁶

Další dopis píše Palacký Kollárovi až po důkladném pročtení Slávy Dcery. Můžeme si všimnout, že Palacký nahlíží na Kollárovo dílo okem zarytého vlastence, kterému se dostal do ruky největší národní poklad. Jen stejně jako Hanka lituje, že se Kollár neuchýlil k žádosti o radu, při výběru opěvovaných Slovanů do svých znělek.

„Neníť zajisté dosti, řeknuli, že jest dílo ve Slovanstvu nevyrovnané, že všech věcích a národech skvíti se bude, že déle, nežli snad sám národ náš potrvá, - to vše nedostatečné jest k vyznačení zvláštní krásy a jímavosti její. Však já poznav ji, mnoho dní jako u vytržení jsa nic sem mysliti a cítiti neuměl, nežli jí, o ničem mezi důvěrnými mluvíti, nežli o ní. Dobře má Čelakovský, právě, že to dílo nové, ode předešlých vydání podstatně rozdílné; jest tu zajisté nová idea jednotící, život totiž ušlechtilý, lásce a národu obětovaný, čistě člověcký, a tudíž v každém srdci se ozývající. Jest to drahocenný diamant, , jenžto sice na mnoha místech podlé pravidel krasochutných, lepeny zbroušen býti mohl, a však proto vždy diamantem jest. Škoda že ste neměl krasochutného přítele ku poradě; dva vždy více vidí nežli jeden, a neorganický sklad mnohých znělek často nepatrnou změnou bylby napraven. A však doufám, že to není poslední vydání; mezitím, co se nestalo, státi se může. (F. Palacký, 16. listopadu 1832)“⁵⁷

Kollárův nový způsob vokalizování (viz výše) neshledává naprosto nemístným, ale navrhuje přicházet s tak velkými změnami pomaleji. Počátek 19. století byl pro češtinu významným obdobím. Většinou ale s návrhy tohoto typu přicházeli nejdříve jazykovědci. Kollárovo zařazení tak velké proměny v jazyce přímo do umělecké literatury bylo naprosto ojedinělým.

„Co se Vašeho vokalisování týče, uznávám, že není proti analogii, hledě na černý, černý, dlh, dluh, chrpa, charpa a t. d., vím také, že Vás k němu ousměšky Maďarů nade „strč prst atd.“ dopudili: ale jakož i předkové naši střídmě sobě v tom počínali, tak i my, usilující k témuž cíli, „pomálu dále bychom ušli“. Kvapné

⁵⁶ ČČM, 1879, s. 475 – 476. List F. Palackého J. Kollárovi z 1. září 1832.

⁵⁷ ČČM, 1879, s. 476 – 477. List F. Palackého J. Kollárovi ze 16. listopadu 1832.

v tom novotění jeví se aspoň jako affektací, , třebasby jiné vady do sebe nemělo; tato pak ve dílnách krasochutných vždy závadná bývá. Příteli, kdybyste, jako my, české opery slýchával, jistě že byste se s češtinou i co do zvuků jejích, snáze smířil. Zde již i nepřátelé její – a jízlivější kromě Prahy nikde není – co do zpěvnosti a libozvuku přednost jí aspoň před němčinou dávají. (F. Palacký, 16. listopadu 1832)⁵⁸

Třetím dopisovatelem je Josef Jungmann. Dílo také nejprve pochválí, ale lituje, že on sám je v jedné znělce jmenovám a podobně jako ostatní není velkým fanouškem nového způsobu vokalizování.

„*Exegisti monumentum. O, by jen časové příznivější byli takovému podnikání, a zloba nepřátel našich nám nevydrala z rukou tak pěkné dílo. Musíte se vši opatrností pokračovati, aby bez hluku se rozešli a rozprodali výtiskové. – Některé prosby, kdyby pozdě nebylo, podaly by se na Vaše ušlechtilé srdce, ale že pozdě, i tak dobře býti musí. Jedna vyšla z mé strany, abyste byli mne vynechali zejména, a raději některé jiné jmenovali, neboť každý mezi námi mní sebe býti lepšího druhých, a tudy vzbuzuje se závist tomu, kdo by jí jinak ušel. Zvláště bych rád byl viděl, aby Marek (logiky naší průvodce a jinak výboný Slovan) nebyl propadl, a rád bych mu své místo v nebi Vašem postoupil. – Odpusťte tak dětinským myšlenkám. Druhá rovně snad dětinská prosba byla by, abyste byli nechali čistý pouhý dialekt českoslovanský, jaký byl v druhém vydání. Jsou toho mnohé příčiny, o nichž lépe oustně p. prof. Presl promluví. Bojíme se roztržek, ano se rádi mladíci Vámi zaštitují, když třeba své novoty nepotřebné na světlo uvodí, a plodí to neslýchaný odpor u našinců. Než i to mi odpusťte, a pokračujte po cestě, kterou Váš lepší genius Vám vyznačuje. (J. Jungmann, 1. září 1832)⁵⁹*

I když není přijetí Slávy Dcery zcela negativní, Kollár nese konstruktivní kritiku velmi těžce. Brání se tím, že jeho záměry jsou vysvětleny v druhém díle Slávy Dcery z roku 1832, tzv. výkladu (viz. dále). Nevybral si ale moc dobrý argument, protože skutečná poezie byla se měla obejít bez vysvětlivek. Často také vyjadřuje lítost nad tím, že doplněné vydání Slávy Dcery vůbec dal do rukou veřejnosti.

„*Bolí mne, že tak velice nespokojen ste se S. d., že tolik námítek a žalob proti ní vedete! Kdybych o tom věděl, jistě bych ani ty dva exx. nebo do Čech poslal, neboť krom*

⁵⁸ Tamtéž

⁵⁹ ČČM, 1880, s. 206 – 207. – List J. Jungmanna J. Kollárovi z 1. září 1832

toho žádné naděje není , aby kdy více tam přišlo, a tím by všechna omrzlost uspořena byla. (J. Kollár, 18. září 1832)⁶⁰

Mnoho Kollárových příznivců odrazuje od nového vydání velký počet znělek. Nenachází v nich už Kollárova básnického ducha z prvního vydání. Nejnovější Slávy Dcera je pro ně stále dílem pro českou literaturu velmi cenným, ale už zdaleka není hodna jen nekonečného obdivu.

„Slávy dcery ovšem v Praze I ex. totiž první díl 614 znělek, druhý díl se dotiskuje. Tomu dílu se podivíš, i ačkoliv záměr jeho dobrý, předc jako básnické dílo nemá té ceny jak jsme očekávali. Sto pěkných sonettů z 2ho vydání se téměř v tomto utopilo. Kollárovi se také matou koncepty – filologicky začíná básnit – a básnícky filologuje. Byloby k přání, aby také do jiných druhů básnických se pustil, takby snad opět okřál, v znělce se již takřka přebíral. (F. L. Čelakovský, 12. září 1832)⁶¹

Také J. V. Plánek vyjadřuje svůj náhled na dílo. Považuje ho za neuspořádané a tématicky nesourodé.

„Tak také Kollarovo básně velmi klasickým a čilím duchem psané se mě líbí a pilně, nimi se obírám, ale proti druhému vydání mě toto poslední velmi divné přichází a sice v tomto posledním vydím oul s medem voskem voštinami včelami a roupi, vše dohromady zmícháno kde naproti prvnější jen samí nejčistější med vybraní jest. a pro milující nejkrásnější cítí ploditi může. (Plánek, 20. května 1834)⁶²

Obrana od Františka Ladislava Čelakovského⁶³

F. L. Čelakovský vydává své vyjádření ke Slávy Dceři z roku 1832 časopisecky, stejně jako k prvnímu vydání. Obrana vychází roku 1835 v časopise Česká včela, ale má zcela jiný charakter než Slovo o Slávy Dceři. Nejedná se o pochvalný článek.

⁶⁰ AMBRUŠ, J.: *Listy Jána Kollára I. 1816-1839*, s. 117- 118. – List Jana Kollára V. Hankovi z 18. září 1832

⁶¹ BÍLÝ, F.: *Korespondence a zápisky F. L. Čelakovského*.II, s. 269. – List Čelakovského Kamarýtovi z 12. září 1832

⁶² BÍLÝ, F.: *Korespondence a zápisky F. L. Čelakovského*.II, s. 351. – List Plánka Čelakovskému z 20. května 1834

⁶³ viz příloha č. 2

Čelakovský má pro Kollárovo dílo už od začátku jen silnou kritiku. Nebere na básníka žádné ohledy a nejenže negativně posuzuje uměleckou hodnotu Kolárových znělek, zvláště pak pátý zpěv, ale především kritizuje jeho jednostranný pohled při výběru osob, které ve svých znělkách zmiňuje.

„Kdož medle, maje na zřeteli slávu spisovatele samého a dobrou pověst' svého národu – h o l u b i č í h o národu, nepřál z celého srdce, by velebený zpěvec náš, p. J. Kollar, ve svém novém vydání Slávy Dcery (1832) nikdy nebyl napsal, nikdy nebyl dal vytisknouti některé stránky zpěvu pátého, nadepsaného Archeon. Nehledíc na to, že sonetty zpěvu toho v ohledu básnickém skoro veskrz nehodny jsou takového mistrovského péra, jakovým p. Kollár vládne, dotýká se tam básník cti a dobrého jména některých osob způsobem nezaslouženým a sebe nedůstojným, pouštěje se v odsuzování pouhým zdáním, příliš kvapným uchopováním se té nebo oné z ledajakého kalného pramene čerpané události, a neuváživ, že aspoň toho spravedlnost' žádá, by dříve ze všech stran, skoumána byla mravní povaha té osoby, kterou chceme před světem (hrozný to čin již sám sebou!) v pohrdání uvesti a zatratiti. (Čelakovský, Obrana)“⁶⁴

Čelakovskému se nelíbí Kollárova neuvážlivost. Osobnosti, které nechává propadnout slovanskému peklu, si to podle Čelakovského soudu v mnoha případech rozhodně nezasluhují. Ve výše zmíněných dopisech už byla vyjádřena lítost nad tím, že se Kollár nejprve s někým neporadil o tom, koho a na jaké místo do sbírky zařadit. Čelakovského názor tedy rozhodně není ojedinělý. Jen on si však přímo žádá vymazání alespoň některých pasáží, který podle něj sbírce velmi ubližují. Jedná se především o znělky věnované dvěma osobnostem. Ruského hraběte Demidova, kterého posílá Kollár do pekla zato, že rozdál 80 000 franků chudým v Paříži a ne v nějakém slovanském městě. (Zn. 520)

*„Pane: bližšíť košile než kabát!
Tak má usta nyní mluvili
Chlubcovi, jenž nosil košili
Na kabátě a byl z počtu hrobat;
Přišli Ďasi, tu on křičet a bát!
Vyzlékše jej v ruskou vložili
Vřelou koupel, věchtem čistili,
Pak šli lůžko v led a sněh mu dlabat:*

⁶⁴ ČELAKOVSKÝ, F. L.: Fr. L. Čelakovského sebrané spisy. Obrana. s. 381.

*Demidov to, jeden z ruských pánků
Byl, co přes rok chudým v Paříži
Osemdesát tisíc rozdal franků;
Svojím chudým bral a cuzým dával,
O by dřív byl vlastní ve chyži,
V sousedově potom, vymetával!“⁶⁵*

Čelakovský nepovažuje pomoc chudým kteréhokoli národa za důvod k propadnutí peklu a zmiňuje se Demidovových zásluhách pro Slováky. Dalším křivě obviněným má být Čelakovského učitel a veliký vzor Alojs Uhle (Zn. 585), který údajně v mládí vydal německou brožurku odsuzující české divadlo, za kterou už se však dočkal kritiky a již to mnoha jinými vlasteneckými skutky odčinil. Tudíž si ani on peklo rozhodně nezasluhuje.

„Že pak týž p. Uhle po svém mnoholetém přebývání v Polště neztratil s myslí vlast svou a jazyk český, o tom mezi jinými svědčí jeho „Písně o české vlasti“ v Časopise Česk. Museum 1832, kde ve 4. svazku ve svorném susedství hned před Zpěvankami od p. Kollara zaslanými se nalézají. (Čelakovský, Obrana)“⁶⁶

*„Při těch domech ještě novináře
Jakéhos, Uhl jménem, dostáno,
I hned za kštici jej taháno
Do pekelné k soudu Kanceláře;
Ortel vyrčen, aby toho lháře
Věčně českým trestem trestáno,
Totiž z oken na zem metáno,
A to nohy vzhůru, dolů tváře:
Kolohnát ten tudíž z vysokosti
Musel kotromelce dělati,
Tak že všecky praštěly v něm kosti;
Časopis on nectný v řeči Němce
Začal proti Čechům čarbat!“⁶⁷*

⁶⁵ KOLLÁR. J.: *Slávy Dcera*. 1832. s. 276.

⁶⁶ ČELAKOVSKÝ, F. L.: *Fr. L. Čelakovského sebrané spisy. Obrana*. s. 384 – 385.

⁶⁷ KOLLÁR. J.: *Slávy Dcera*. 1832. s. 309.

Kollárův „špatný“ výběr mohl být podmíněn jeho značně omezeným přístupem ke zprávám o dění v Praze. V době, kdy dílo psal, žil již delší dobu v Pešti a s Prahou byl v kontaktu pouze díky korespondenci. Tudíž můžeme těžko posoudit, zda měl k některým jmenovaným ve sbírce osobní averzi, nebo jestli tak jednal opravdu jen z nedostatku objektivních informací.

Po tomto vydání už největší vlna popularity Slávy Dcery pomalu opadá. Na literární žebříčku si vydobyla své pevné místo, ale její sklaní příznivci postupem let pomalu obrací svou pozornost na jiná díla. Jedním z nich je i Čelakovského Ohlas písní českých.

„Jaká radost mě překvapila při spatření Vašeho listu, a jaká teprve přiotevření nového vydání a dohotovení růže stolisté, Ohlas písní českých byli mě z největší již částky známé a přitom o celém vydání jsem již i slyšel ano i P. Šmidingrovi o jich obstarání se domlouval, ale touto knížkou neočekávané přepadnuty nad míru jsem se těšil, o jejím obsahu jak se mi líbí jen tolik bud řečeno, že na mych cestach všudy mě 2. vida. Kollara básní doprovázelo, nyní ale tejto růži ustoupiti museji, a bude to moje jedina zábavní kniha... (Plánek F. L. Čelakovskému, 16. května 1840)“⁶⁸

Výklad čili přímětky a vysvětlivky ku Slávy Dceři⁶⁹

Součástí vydání Slávy dcery z roku 1832 byl i druhý díl nazvaný Výklad. Zatímco první díl obsahoval text básně samotné (615 znělek), druhý díl měl za úkol vyložit jejich obsah. Kollár byl k tomuto kroku podněten svými přáteli, kteří požadovali objasnění některých míst básně, hned po jejím vydání roku 1824. Souběžně s novými znělkami připravoval Kollár možná ještě náročnější dílo obsahující etymologický výklad některých slov a jejich srovnání s jinými jazyky, vysvětlení dějinných událostí, mytologických postav i zeměpisných názvů, ale také Kollárovo vlastní zdůvodnění k některým pasážím. Výklad obsahuje i několik drobnějších Kollárových básní.

⁶⁸ BÍLÝ, F.: *Korespondence a zápisky F. L. Čelakovského*.II, s. 384. – List Plánka Čelakovskému ze 16. května 1840

⁶⁹ KOLLÁR, J.: *Výklad čili přímětky a vysvětlivky ku Slávy Dceře*. 1832.

„*Nutkám byv od dávna skrze naše přátely, vypracoval sem Výklad a rozličná, nejvíce historicko-philologická poznamenání k Sl. Dc. poněvadž nevím, či a kdy to pod tisk přijíti bude moci, tedy jeden zde připojený článek na znělku 66, v. 4 se vztahující Vám posílám pro Váš Časopis, a sice: O jméně národu slovanského. Tuším se to právě dobře hodí do počátečního svazku, jako nápis nad branou do chrámu Vašeho časopisu. (Kollár, 4. října 1826)*“⁷⁰

Zmiňovaný text *O jméně národu slovanského* se nakonec vůbec do tisku nedostal. Palacký ho do svého časopisu nezařadil, protože se mu konceptuálně nehodil a nenajdeme ho ani v Kollárově Výkladu.

Výklad měl vyjít společně s prvním dílem roku 1832. Jeho tisk se ale pozdržel. Kdyby se dostal ke čtenářům ve stejnou dobu jako báseň, Kollár by se pravděpodobně vyhnul některým výtkám. Mezi nimi i Hankově stížnosti, že je pouze doplněním rýmu v jedné z Kollárových znělek (viz výše). Kollár totiž jeho názor vyvrací tím, že na konec celého výkladu zařadil báseň Kralodvorský Rukopis (Výklad, S. 514) na jeho počest.

„*Než ať upřímně vyznám, stydíme o těchto maličkostech psáti. Vaše jméno a zásluhy větší a slovnější jsou, než aby jim moje jméno a mé práce něco přidati anebo ujati mohly. Kdybych Vás nemiloval a sobě nevážil, nebyl bych už před 12. léty Vám obětoval odu Kralodvorský rpis, která se s jinými v II. dílu opět tiskne a která, až nedostatečný, předce zjevný důkaz jest mé šetrnosti k Vám. (Kollár, 18. září 1832)*“⁷¹

Zařazení některých dalších osob do dvou nových zpěvů osvětluje ve Výkladu často také tím, že přímo cituje z dopisů, které mu dotyční poslali. (Zn. 456, v. 12)

„*Roštlapil“ Mnohoslav, posluchač libomudrectví roku druhého v Čechách. Pisatel tohoto nemůže se zderžeti psaní tohoto, jemu též neznámého, mladíka zde položití, „V Litomyšli 17. Ledna 1830. Slovný Slované! Ačkoli s třesoucí rukou, osměluji se Vám mnohovážný Pane jen ohlas těch citů popsati, které v mém sardci vrou, při čtení Vašeho velecenného Spisu: tak předce ta myšlénka blahokojná, že Vaše dobrota větší jest mé smělosti, byla popudem Vám, ode všech milovaný Pane, písebně řícti co mé přepl- ňuje srdce. Jaká blahost mocní se ducha nejen mého ale i každého Slovana Vaši Sl. Dc. čtoucího? O kéžby ste nás brzo, ach brzo zase s pravou Vašeho ducha krásou chtěl potěšiti! Jakou cenu a lásku ste u nás vydobyl, neomylným může býti*

⁷⁰ AMBRUŠ, J.: *Listy Jána Kollára I. 1816-1839.* s.56. – List Jana Kollára F. Palackému ze 4. října 1826

⁷¹ AMBRUŠ, J.: *Listy Jána Kollára I. 1816-1839.* s.117- 118. – List Jana Kollára V. Hankovi ze 4. října 1826

Vám, předrahy vlastence! důkazem, že nejen Vaše spisy jak u starosti mnohovázné, tak i u kvetoucí československé mládeže vůbec se ctějí, zase a zase čítají, ale že i také každý po tom žádaném touží štěstí, by Vás v našem spatřiti středu a jestli možno na horoucí tisknouti mohl srdce. Zachovejž Vás ve stálém zdraví a šťastném na tomto světě trvání Bůh všemohoucí, aby ste dlouho k rozmnožení všeho což dobrého a krásného sluje, nám žil Slovanům! Odpusťte velecenný Pane, dětinské mé lásce, kterou Vám smělym tímto listem obětuji, a té naděje plný že ve zlou neobráte stranu moji smělost, zůstávám Vám nejoddanější služebník a ctitel Roštilapil Mnohoslav. (Výklad, s. 344 – 345)⁷²

Ve výkladu také Kollár seznamuje čtenáře s konceptem jeho nového vokalizování. Vydání Výkladu současně se Slávy Dcerou by možná zabránilo i stížnostem ohledně tohoto problému.

Nakladateli napsaná předmluva k Výkladu podává stručný obrázek nejen o něm, ale i o okolnostech jeho vzniku.

„Skladatel těchto básní požádán byl nejprve od svých přátel, potom i od vzdálenějších čtenářů o výklad a objasnění některých míst ve Slávy Dceře, on žádosti jejich vyhověti se snažil, a tak povstaly pomalu tyto přímětky a vysvětlivky, o nichž předem vyznati musí, že ho aspoň trojnásob více práce a času stály, nežli sám text, jež vysvětlují. On sám sice takovou báseň za nedokonalou pokládá, která komentáře potřebuje; mezi tím předce často i tu, ne tak na spisovatele, jako na čtenářstvo a jiné okolnosti, vina padnouti může. U jiných vzdělaných národů na př. Anglů, Francouzů byly by ovšem tyto výklady zbytečné, a bohdá že někdy i u našich potomků budou. Ale v našem národu, jaký nyní jest, potřebné jsou, ne toliko pospolitým, ale i učenějším čtenářům. Při našem zajisté vychovávání, jak domácím tak školském, neučíme se ani slávským dějinám a starotinám, ani slávskému bájesloví, ani slávskému zeměpisu, ani slávské mluvnici a řeč, tak že není divu jestli náš národ sobě samému cizý jest, jsa co do národní vzdělanosti, jen samému sobě a náhodě zůstaven. Proto v našem národu musí býti básník spolu i vykladačem, chvěli, aby se mu rozumělo. Znam, že při mnohém čtenáři ještě i tyto výklady a vysvětlivky vysvětlovatele potřebovati budou: ale slušná věc jest, aby si čtenář, když se mu cesta trochu proklesí, potom sám vlastních nohou svých užíval. (Výklad - předmluva)⁷³

⁷² KOLLÁR, J.: Výklad čili přímětky a vysvětlivky ku Slávy Dceře. S. 344 – 345.

⁷³ KOLLÁR, J.: Výklad čili přímětky a vysvětlivky ku Slávy Dceře. Přemluva.

Mnohem důležitější pro nás je svým obsahem druhá část předmluvy. Autor se v ní, možná nevědomky, zmiňuje, že znělky předchozí Slávy Dcery tvořil Kollár podobně jako Mácha v mládí na svých cestách, v přírodě, pod širým nebem. Tedy přesně tak, jak by měl romantický autor tvořit. Tímto argumentem bychom mohli také zdůvodnit mnohem menší čtenářskou oblibu druhého vydání.

„Tito zde poznačení spisovatelé, knihy a místa nejsou přivedeni všudy jako studnice, nýbrž častěji jen jako pomůcky a pochodně srozumitelnosti, aneb toliko jako svědkové, soudcové, potvrzovatelé, ospravedlivitelé aneb obširnější vyjadřitelé toho, co v básni podotknuto. Samy Znělky zrodily se nazvíce ve mládeneckém věku, pod holým nebem, na cestách, bez knih, ve škole samovidnosti a zkušenosti: tyto výklady v pozdějších rozech a knihovnách. (Výklad – předmluva)“⁷⁴

Recepce Slávy dcery z roku 1845 a 1852

Kollár za svého života stačil vydat Slávy Dceru ještě dvakrát. V roce 1845 pod názvem *Díla básnická ve dvou dílcích. I. Slávy dcera* a v roce 1852 jako *Slávy Dcera. Báseň lyricko-epická v pěti zpěvích. S přídávkem básní drobnějších*. Ani jedno z těchto vydání už nezbudilo takovou pozornost jako dvě předchozí. Najdeme o nich jen velmi málo zmínek. Kollár o nich příliš nepíše ani ve své korespondenci.

Znělky, které Kollár nezařadil do Slávy Dcery roku 1832, nejprve publikoval časopisecky a později je přiřadil do vydání z roku 1845. Navzdory často opakujícím se kritickým slovům ohledně příliš velkého rozsahu, čítá Slávy Dcera z roku 1845 celkem 622 znělek oproti 615ti znělkám ve vydání z roku 1832. Sedm nových znělek zařadil Kollár podle jejich obsahu mezi znělky původní.

„Abych žádosti Vaší opěťované vyhověl a slibu svému panu Vrtátkovi učiněnému dostál: posílám Vám zde Paběrky z role Slávy dcery, jako Dodatky k tištěným Znělkám. Na ten čas nic jiného na pohotově nemám, poněvadž tohoto léta víc než kdy jindy úředními pracemi zavalen byl jsem. Tyto znělky dejte do Vesny. (Kollár, 7. listopadu 1837)“⁷⁵

⁷⁴ KOLLÁR, J.: *Výklad čili přjmětky a vysvětliwky ku Slávy Dceře*. Přemluva.

⁷⁵ AMBRUŠ, J.: *Listy Jána Kollára I. 1816-1839*. s.179. – List Jana Kollára Jaroslavu Pospíšilovi ze

Podnětem pro další tisknutí Slávy Dcery byla pro Kollára pravděpodobně stálá poptávka po jeho díle. V dopise Václavu Staňovi z roku 1843 tvrdí, že u sebe už žádný exemplář Slávy Dcery nemá a cenzura mu nedovolí ji znovu tisknout.

„Vaší žádosti co do Slávy Dcery nelze mi vyhověti, od mnoha let já již žádného ex. nemám: psáno mi od mnoha stran o ex., ale tisknout to po druhýkrát u nás nemožno, a jinde těžko. (Kollár, 17. března 1843)“⁷⁶

Zřejmě pod tlakem těchto žádostí se Kollár rozhodl čtenářům vyhovět a připravit další vydání. Příliš mnoho okolností ale neznáme. Na rozdíl od předchozí byla tato vydána v Budíně stejně jako Slávy Dcera z roku 1824 a jako nakladatelé jsou uvedeni Gyurián a Bagú.

Kollár se v té době již věnoval spíše svým dalším dílům, a proto zřejmě rád přenechal starost o další vydávání díla někomu jinému.

„Co sem Vám ondy o Calve-Tempském psal, že nové vydání Slávy dcery předsevzítí chce, račte s ním notně mluvíti a co možno udělati. (Kollár, 19. května 1844)“⁷⁷

Více se o posledních dvou vydáních Slávy Dcery nedovíme. Stejně jako předchozí sbírky, ani tyto dvě nemají žádný autorský či nakladatelský úvod nebo doslov.

Kollár původně plánoval vydat se Slávy Dcerou z roku 1845 i Výklad. K tomu však za jeho života již nedošlo.

„Co se výkladu Sl. Dc. týče, to já cele Vaší svobodě ponechávám a odevzdávám, an' můj zrak mi to cele nedopouští. Vydejte to, jak a kdy se Vám líbí, buď na svou ruku, buď nákladem knihkupce nějakého. (Kollár, 8. ledna 1846)“⁷⁸

Vydání poslední ruky z roku 1852 z Vídně Kollár ještě stihl kompletně připravit prodloužit o dalších 23 znělek (celkem tedy 645 znělek). Ke knihkupcům se ale dostalo až po jeho smrti.

7. listopadu 1837

⁷⁶ ČČM, 1893, s. 185. List Jana Kollára Václavu Staňovi z 17. března 1843

⁷⁷ ČČM, 1893, s. 187. List Jana Kollára Václavu Staňovi z 19. května 1844

⁷⁸ ČČM, 1893, s. 187. List Jana Kollára Václavu Staňovi z 8. ledna 1846

Zahraniční recepce Slávy Dcery

Vůbec první veřejně publikovaná zmínka o Slávy Dceři pochází z anglického časopisu *Forgein Quatrely rewiev*, ve kterém byl roku 1828 uveden článek s názvem „*History of Bohemian Literatur, &c. By Dr. Joseph Jungmann. Prague.*“⁷⁹. Čelakovský se o článku zmiňuje ve svém Slově o Slávy Dceři. Uvádí neznámého autora. Z Kollárovi korespondence se však dovídáme, že jím byl jistý Bowring.

„Dcera Slávie, která posud žádného chvalitele časopisného nenalezla, sama se tak pochválila, že jen hlas o ní, a to nejpochvalnější, odšad se ozívá. Bowring, který vydati se strojí v březnu budoucího roku nebo i dříve Anthology boheme, zbirku sonet Vašich kní přivtělí, a velmi příznivý soud p. Čelakovskému o nich napsal. (J. Jungmann J. Kollárovi, 10. listopadu 1827)“⁸⁰

Čelakovský ve Slově o Slávy Dceři především velmi apeluje na svědomí českého čtenáře argumentem, že kladné hodnocení Kollárova díla vyšlo nejprve v cizí publikaci.

„Zato chvalitebné zmínky o znamenitých plodech básníka našeho v nejedněch cizokrajných denících a časopisech umístěné nalézáme; i možná, že časem valná částka za krajanů našich podlé poskytovaných nám z ciziny úvah a posudků též krasocitného ducha Kollarova hodně a slušně poznati jej a zamilovati se naučí; jelikož u nás nic to není neobyčejného, teprv z úst cizozemcův o domácích a nejbližších k nám věcech prvních nabývati známostí. (Slovo o Sl. Dc.)“⁸¹

Kollárovi jsou věnovány celé čtyři strany z článku o slovanské literatuře. Autor dokonce soudí, že Slávy Dcera je zřejmě nejpozoruhodnější plod současné české literatury. Přirovnává Kollárovi básně formou i obsahem k Petrarcovým sonetům. S tím, jak už bylo výše zmíněno, Čelakovský ve Slově o Slávy Dceři nesouhlasí. Kollár podle něj Petracku svými básněmi dalece přesahuje. Bowring zdůrazňuje romantický nádech sbírky a vyjádří i svou lítost nad tím, že všichni nemohou číst dílo v originále. „*Jsmo poněkud překvapeni, že čeština může být jazykem tak svobodným, tak sentimentálním, tak vznešeným.*“⁸²

⁷⁹ Viz příloha č. 3

⁸⁰ ČČM, 1880, s. 57. List Josefa Jungmanna Janu Kollárovi z 10. listopadu 1827

⁸¹ ČELAKOVSKÝ, F. L.: *Fr. L. Čelakovského sebrané spisy.*, s. 367 – 368.

⁸² BOWRING, J.: *History of Bohemian Literature.* 1828. s. 167.

Upozorňuje i na politickou tendenčnost sbírky, která by mohla být jistým způsobem nebezpečná, ale pro krásu Kolárových sonetů není téměř vnímána.

K textu je připojen i překlad několika Kollárových znělek ze Slávy Dcery z roku 1824 (znělky 20., 9., 39.) a také několika znělek do té doby nikde nepublikovaných.

Další zmínka o Slávy Dceři se objevuje v německém časopise *Bibliothek der neuesten Weltkunde von Malten*. Článek, ve kterém se hovoří o Kollárovi a jeho díle, vyšel v sedmém svazku vydání z roku 1831 (tedy těsně předtím než měl Kollár vydat novou Slávy Dceru), nemá žádný z archivů českých knihoven k dispozici. Informace o tomto článku jsou tudíž jen zprostředkované z korespondence a dalších materiálů.

Na článek upozorňuje Kollára Josef Jungmann v dopise z 1. dubna 1832. Článek byl důvodem, proč se Kollár obával velkého zájmu cenzury o vydání Slávy Dcery z roku 1832, což by zkomplikovalo vyřešení jeho sporů s Pešťanskou církví (viz výše).

„Byl tento čas, že jsem se s Vámi přechoasto i ve snách obíral. Proklatec nějaký dal lži do časopisu Maltenova v Aaravě, jak vůbec o Čechách, tak o Vašich básních – dvou prý dílech, v kterých zřejmě voláte Rusy, aby spojili Slovanstvo etc. Vídenská censura nebo policie skoumati dala tu věc zde, jakž pozoruji od lidí, kteří Vašich básní ani nečtli, co dáno za odpověď a jak to vypadlo, nic nevím, toliko lituji, že se neptali lepší znatelů. Roztrušují zde, že prý mají básně Vaše damnatur. Bohu žel, takli jest. Nemohu Vám vypsati, kterak mě ta věc, jenž jest věc celé literatury naší rmoutí, a kterak se bojím, aby nové vydání těch básní, o němž Neureuter mému synu povídal, překážky nenalezlo; a protož jsem žádal pana Quadrata, který se ke konci srpna z Uher navrátiti míní, kdyby toho potřeba bylo, a my jich do té doby zde neměli, aby něco exemplářů mně od Vás přinesl; (Jungmann, 1. dubna 1832)“⁸³

Jozef Ambruš píše v poznámce k dopisu Jana Kollára o zmiňovaném článku: *„Zborník Bibliothek der neuesten Weltkunde vychádzal vo švajčiarskom meste Farau nákladom Maltena v tačiarni Heinricha Remigiusa Sauerländera. V siedmom zväzku tohto zborníka z roku 1831 (s. 3-20) bol uverejnený obsiahly príspevok s názvom Politischer und militärischer Zustand der österreichischen Monarchie (= Politický a vojenský stav rakúskej monarchie), v ktorom nepodpísaný autor podal štatistický*

⁸³ ČČM, 1880, s. 205. List Josefa Jungmanna Janu Kollárovi z 1. dubna 1832

prehľad národov a národností rakúskej monarchie s výpočtom obyvateľstva vzhľadom na prípadný vojnový stav s inými národmi. Poukazujúc na nebezpečenstvo Slovanov pre monarchiu, spomenul „sprasného českého básnika“ Kollára, ktorý vydal dva zväzky vlasteneckej poezie s názvom „Sláva“ (rozumej Slávy dcera), kde sa k svojej „severnej rodine“ obraci slovami (s. 7): „Velikánska Slávy dcera, mohutné Rusko, kedyže zjednotíš všetky roztrieštené ratolesti toho istého kmeňa a zvedneš do jediného veľtoku rozdelené Prusy tej istej krvi?“ K tomu autor dodal, že pre slobodu Európy by nebolo nič hrozivejšie ako toto veľké zjednotenie slovanských národov.“⁸⁴

Z citace z článku je patrné, že Kollárovy obavy ze zvýšeného zájmu cenzury o jeho dílo byly oprávněné.

Jungmann na celou kauzu upozorňuje také v kritice slovenského časopisu Tatranka vydávané Palkovičem od roku 1832. Palkovič ve svém časopisu oznamuje nové vydání Slávy Dcery a při té příležitosti odkazuje na Maltenův článek.

„ Literarnj zpráwy. W těch nás urazilo, že p. Palkowič ty, kteří o znamenitém Kollárowi a geho básni známosti širšj hledajj, odkazuge k Maltenowě lžiwé a ošemetné zprávě (nehezky!)“⁸⁵

Komplexnější kritiku Slávy Dcery bylo možné nalézt také v polském almanachu Ziewonia ve druhém svazku z roku 1838. Almanach vydával od roku 1834 v L'vově polský historik a básník August Bielowski. Ročník, ve kterém se objevil článek o Kollárovi, byl vydán v Praze. Při převozu do Polska byl ale celý náklad policií zničen. Roku 1839 byl almanach o několik článků rozšířen a znovu vydán ve Strassburgu. Článek o Kollárovi k dispozici nemáme.

Kollár, zřejmě už unaven mnoha kritickými slovy o úplném vydání Slávy Dcery, je z článku o jeho díle velmi rozčilen.. Autora nezná, ale nešetří urážlivými slovy na jeho osobu.

„Dostal jsem poštou dva archy ze Ziewonie, polského almanachu, s nápisem od Vás. Tam jest jakési mizerné posuzování Sl. dc., zdá se mi, že za hřbetem toho Poláka Abského skrytý jest některý Čech. Bud', ako bud': ten tak hlubokomoudré posunky na se beroucí čmárám naskrze nechápal ani cíle, ani svazku, ani formy

⁸⁴ AMBRUŠ, J.: *Listy Jána Kollára I. 1816-1839*. s.314. – poznámka 22 k listu J. Kollára F. C. Kampelíkovi z 29. dubna 1832

⁸⁵ Jungmann, J.: Posudek, ČČM, s. 248.,

*a obsahu Sl. dc. a vůbec zhola neumí, co jest báseň a básnictví. To mu směle můžete psáti. (Kollár, 30. listopadu 1837)*⁸⁶

Článek Pismiennictwo Sławian, ve kterém se autor omezil pouze na Kollára a jeho dílo – vydání básní z roku 1821 a dvě vydání Slávy Dcery, se nese v pochvalném duchu. Jak uvádí J. Ambruš k poznámce ke Kollárovu dopisu, Kollárovi se zřejmě nelíbilo, že je mu vyčítána chudoba formy, umístování antických božstev do slovanského prostředí přizpůsobováním jejich pojmenování a nedostatek citové vroucnosti. Z toho je zřejmé, že se kritika Bielowského omezovala pouze na třetí vydání Slávy Dcery, které, jak už bylo výše zmiňováno, postrádá romantické prvky.

*„Bielovskému tieto výčitky organicky vyplynuli z troch Kolárových vývinových fáz: mladosť (1821), zrelosť (1824) a odkvet (1832). Článo doplnil Bielowski poľskými prekladmi siestách Kollárových znielek, pričom z prvého spevu vybral jednu znelku (č. 3 podľa vydania z roku 1832), z druhého takisto jednu (č. 219) a z tretieho štyri (č. 296, 381, 291, 325), ale nové dva spevy Slávy dcery z roku 1832 (Lethe a Archeon) celkom obišiel, čím dal jasne najavo, že o ich básnickém hodnote pochyboval.*⁸⁷

Výstižné je rozdělení Kollárovi práce do tří období – mladosť (1821), zrelosť (1824) a odkvet (1832). Z výše zpracovaných materiálů jasně vyplývá, že vydání z roku 1824 – tedy z fáze „zralosti“, bylo čtenářstvem nejlépe přijaté.

Dalším, Slávy Dceru hodnotícím textem, je článek ve 26. čísle časopisu Ost und West od Dalibora Kopeckého z 30. března 1839.⁸⁸ Německy psaný článek Kollára, už tak dost stíhaného negativní kritikou na tzv. úplné vydání Slávy Dcery, příliš nepotěšil. Autora považuje za neschopného soudit kvalitní poezii a jeho averzi proti Slávy Dceři přisuzuje tzv. „kmenové nesnášenlivosti“. Jak už bylo výše uvedeno, Kollár ve Slávy Dceři z roku 1832 odsuzuje mnoho osob především německé národnosti.

„K neřestem a těžkostem, kteréž na mne slabé zdraví, mnohé a obtížné práce úřední atd. uvalují, přistupují i jiné, nadto trpčejší, neboť mravní povahy. – Právě sem došla do zdejších kafíren z pražského časopisu Ost und West onnano smyslu prázdňá

⁸⁶ AMBRUŠ, J.: *Listy Jána Kollára I. 1816-1839*. s.181. – List Jana Kollára Václavu Hankovi z 30. listopadu 1837

⁸⁷ AMBRUS, J.: *Listy Jána Kollára I. 1816-1839*. s.406. – poznámka 23 k listu Jana Kollára Václavu Hankovi

⁸⁸ viz příloha č. 4

slova o Slávy dceře od.... Dalibora Kopeckého. Můžete si pomyslet, jak ty malicherné škreky a soudy bez rozsudku, tam v čísle 26 s tak renomistickou drzostí a oušklebným vandalismem pronešené, nepřítelové a závistníci k svému cíli užili a nepochybně i ještě budoucně užijí k mému zahanbení, anť prej hle ti sami, pro něž a v jejichž řeči to dílo psáno, je zatracují, zlehčují, anobřž spáliti žádají. Tento kritikastr (bud' on kdo bud', neboť nám zde cele neznám jest), který celosti díla naskrze nechápá, na drobnostech a jednotlivostech lpí a idej hlavní, tam hned lyrickým, hned epickým rouchem oděné, ani zdaleka netuší, jest nepochybně žákem onéno pseudokritické školy, která se bud' z osobního egoismu a uražené jakési marnomyslnosti, že zde jména jejich matadorů aneb naskrze nejsou, aneb na na tom místě a tak, jak by oni byli žádali (čehož skutečné písemné důkazy v listech, hned po vyjití Sl. dc. s dlouhými litaniemi mně poslaných, v rukou mám), bud' z kmenní nesnášenlivosti a z nářečí sobělibosti již dávno proti třetímu tomuto vydání byla zpikla a zprisahala. . S druhým vydáním jsou spokojeni, anť tam není místa osobní závisti a kmenní nenávisti; ale v třetím vydání opovážil se Kollár slabých stran češtiny dotknouti a jináče psáti nežli x, y, a z. – Hinc illae lacrimae! Pozoru hodno, že posavad v samých toliko Čechách někteří nedospělí mudrákové lermo troubí proti tomu třetímu vydání (neboť onna i v Zjewonii vykydaná hana z Čech pochází), anť Slovákům, Moravanům a jiným, na lahodnější mluvení a libozvučnější nářečí navyklým, ani na um nepřichází. Nikde pak tito lidé nedonášejí hanění svého příčin a důvodů, příkladu a důkazů, kde a proti kterým aesthetickým neb poetickým neb gramatickým zákonům prohřešeno, dělajíce toliko ve prázném povětří fiakerské plasky a třesky. To hle, přáteli, sem já sobě vysloužil tím zakletým básnířstvím, od cizích nenávist a pronásledování, od vlastních škaredou nevděčnost a surové urážky: a přece mne tito pošetilci ještě jen před některým časem ústně i písemně s nestydatým násilím k dalšímu básnění pobízeli, anobřž i bezčelnými námitkami přinutiti chtěli! Ač právě malichernodušný Kopecký již nad velkým počtem znělek v Sl. dc. závrat dostává, navyklý byv posavad jen na samé ačky, ečky a ičky, básničky, novellečky, věnečky, fialečky atd. Nu, rcete sám, co o rozumu a srdci takovýchto lidí mysliti máme? (J. Kollár, duben 1839)⁸⁹

Kopecký ve svém článku opět odsuzuje zpěvy Lethe a Archeon. Upozorňuje na obrovský pokles úrovně oproti ostatním Kollárovým básním a na jejich přílišnou

⁸⁹ AMBRUŠ, J.: *Listy Jána Kollára I. 1816-1839*. s.197 - 198. – List Jana Kollára Jonášovi Záborskému z dubna 1839.

vědeckost. Píše, že mu Kollárovi verše připomínají spíše jmény rejstřík než umělecké dílo a v posledních 200 sonetů podle něj naprosto postrádá básnickou ideu. Za zbytečný považuje i výklad Slávy Dcery. Po vzoru dilematu známého z Koránu uvádí:

*„Bud' je v něm to, co je obsaženo v původním vydání, a pak je nadbytečný, nebo v něm není zahrnuto, a pak to není poezie. (D. Kopecký, 30. března 1839)“*⁹⁰

Původní Slávy Dceru se 150 znělkami však chválí a Kollára staví na stejnou úroveň s tak slavnými jmény jako je Petrarca, Byron nebo Moor.

*„Pravda je, že sláva Kollárova básnického umění vytryskuje do výšin a stává se nesmrtelnou vedle slávy Petrarkovi, Byronovi, Moorovi, a jejich kolegů přetrvá pro budoucí generace.“*⁹¹

S Byronem Kollára srovnává už dříve Palacký a s Petrarcou angličan Bowring ve svém článku o české literatuře.

Kopecký sepsal vcelku konstruktivní kritiku vydání Slávy Dcery. Uvádí všechny negativní stránky vydání z roku 1832, které jsou výše uvedeny v jednotlivých dopisech nebo člancích, ale také dokáže ocenit hodnotu předchozího Kollárova díla.

⁹⁰ KOPECKÝ, D.: *Hegemonie neuböhmischer Literatur*. S. 107, 30. března 1839.

⁹¹ Tamtéž.

Slávy Dcera ve třech zpěvích versus Muzy Dcera⁹²

Čelakovský ve svém Slově o Slávy Dceři hovoří o díle nazvaném Muzy Dcera od jakéhosi Samuela Godry. Podobnost názvu Godrova díla s názvem Kollárových básní považuje zneuctění mistrova díla.

Muzy Dcera ve třech zpěvích vyšla roku 1829 v Prešpurce. Samuel Godra se narodil roku 1806 a dílo napsal při svých studiích v Bratislavě, kdy už byl pod silným vlivem básní Kollárových.

Ještě než vůbec některou z Godrových znělek přečteme, můžeme si všimnout jasné formální podobnosti obou sbírek. Zřejmé je to již z názvu „Muzy dcera ve třech zpěvích“. Godra tedy po vzoru Kollárově rozdělil své dílo do tří částí, vybral si pro ně vybral formu sonetu a také se striktně drží počtu 50 znělek pro každý zpěv.

V Muzy Dceři ovšem nenalezneme časoměrný předzpěv, který je považován za nejpůsobivější část z Kollárovy sbírky. Kollárovo dílo je zakončeno nečíslovanou znělkou *Šťastnou tedy cestou, básně jdouce*. Godra končí znělkou č. 150.

Zatímco Kollár pojmenoval všechny tři zpěvy sbírky podle názvů slovanských řek (Zála, Labe, Dunaj), čímž už odkazuje k vlasteneckému směřování díla, Godra použil čistě romantická květinová pojmenování (Konvalinky, Medunky, Nezabudky).

Čelakovského nařčení Godry z plagiátorství rozhodně nebylo bezdůvodné. Již při prvním textu poznáme, že Godra jednoduše opsal některé Kollárovy obraty.

Srovnáme-li dvě sloky ze 72. znělky Kollárovy a dvě sloky ze 7. znělky Muzy Dcery, poznáme obrovský rozdíl v kvalitě obou autorů. Godrova metafora založená na smyslovém vnímání chutí (sladkost, kyselost, hořkost apod.) postrádá Kollárův cit pro verš.

⁹² GODRA, S.: *Muzy Dcera ve třech zpěvích*. Prešpurk, 1829.

*Slávie! o Slávie! ty jméno
Sladkých zvuků hořkých památek;
Stokrát rozervané na zmatek,
Aby vždycky více bylo ctěno;*

*Cizokrajný cukr svou sladkostí
Cžernalou kávu oslazuje,
Hořkost v sladkodu proměňuje,
Než sám hyne v své dobročinnosti;*

*Od Uralů Tatrám na temeno
V pouště kde má vedro počátek,
Až kde slunka mizí dostatek -
Království jest tvoje rozloženo:
(Slávy Dcera, Zn. 72., S.81,)*

*Tvé přesladký cukr spanilosti
Kyselost mého přetvařuje
Losu v sladkosti, a naplňuje
Svou nádobí srdce blaženosti:
(Muzy Dcera, Zn. 7., S. 13,)*

Pomineme-li prozatím obsahovou stránkou obou děl, už podobnost ve slovní zásobě i motivech obou sbírek je výrazná. Hned druhá Godrova znělka začíná téměř totožně jako druhá znělka Slávy dcery. Godra nejenže okopíroval první tři slova, ale v první dvou verších použil pro rým naprosto totožné hlásky.

Nejkrásnější nade všechny cnosti,
Cnost, jenž vlastní cnosti ukryvá,
Pohled, jehož krotkost stydlivá
Jest jen zrádcem větší spanilosti;

Nejkrásnější nade všechny krásy
Krása, ona v srdci přebývá,
Srdce sličnost na tvář **rozsvívá**
Před zrádcem pak v nevinosti lká si;

Srdce, jen mu trůn dej všemožnosti,
Ráje po vší zemi **rozsvívá**,
Rtíky, z nichž se božský ozívá
Rozum v liboplynné výmluvnosti:
(Slávy Dcera, Zn. 2., S. 9,)

Zlatoplné svému chcti klasy
V rozmilé ruce nosívá,
Slušně vžit darů prosívá
Jemnými krás přirozených hlasy:
(Muzy Dcera, Zn. 2., S. 8,)

Ač se autor Muzy Dcery často snažil své počínání skrýt, při bližším srovnání obou textů narazíme na výraznou obsahovou podobnost mnoha znělek. Často se dokonce jedná o znělky, které mají ve sbírkách stejné pořadí.

Dva věnce viňtež vúkol vlasů,
V kterých jako barvy duhové,
Kvítky chvějí věků všech a pásů;
(Slávy Dcera, Zn. 12., S. 19)

Růžovitý věnec mu uvíte,
Blahoslavenství kvetoucího,
V dolině Milkai plynoucího
Pleťte Muzy co nejlépe víte:
(Muzy Dcera, Zn. 13., S. 18)

I v této ukázce použil Godra ve stejné části sbírky stejný motiv (věnec z květů) jako Kollár. Dalšími ukázkami lze doložit, že se nejedná o jev náhodný.

Nechat' jiná šperky zlaté nosí,
Tkanic šust a vonné kadidla,
Na svou tváři vodky, ličidla,
Na svou hlavu klade pávy, pštrosy;

Pěkný pohled když se strom odívá
Zelenými vlasy v podletí,
Ptactva milé hlasy jej světí,
Až se zvuk po skalínách ozývá;

Ta nech Paříž nebo Londýn prosí,
By slal krojů nových pravidla,
Při níž Milku v ruce kružidla,
An ji tvořil, pohýbaly losy:

Vybujnělou zem louka příkrývá
Květinami v milém objetí,
Milo je na krásy hleděti
Které dává příroda pečlivá

Ať to, kde je chyba, vynahradí
Kupec perlou, čepcem švadlena,
Kde zbyť, škřínka vtipná pozahladí;

Než přemilé vlasů bujnost hlavy
Přírodní krásy převyšuje,
Oj náleží tuto přednost slávy;

Já se kochám, jak si zrostla, v tobě,
Mně se líbí krása rozená,
Aneb, kde jsou v shodné míře, obě.
(Slávy Dcera, Zn. 19., S. 26)

Přejte mi, ať mého oka rosa
Nádobou vděku pokropuje
Trávu; zrostla: kde je ostrá kosa?
(Muzy Dcera, Zn. 19., S. 25)

V uvedených znělkách opět vidíme stejnou tematiku konfrontace přírodní a umělé krásy. Kollárova přirozená krása milenky = krása vlasti. Godra použil jednodušší motiv – přímo samotnou přírodu. Opět se jedná o znělky se stejným pořadím se sbírkách.

Nikdy takým záře šarlatová
Východ nejasnila plamenem;
Jaký v tomto zraku spářeném
Blesk a oheň Lada vždycky chová;
(Slávy Dcera, Zn. 21., S. 28)

Všudy mne jho tlačí tvého panství,
Sklíčený se tobě duch koří,
Oheň, jenžs rozžala v něm, hoří,
Tvrdí víc jej rozněcuje manství:
(Muzy Dcera, Zn. 21., S. 27)

*Ve tmě tak z ní line oslona,
Ba i ve dne, jestli při ní **sedím**,
Raděj v **slunce** než jí ve tvář **hledím**.
(Slávy Dcera, Zn. 22., S. 29)*

*Milá sestro! když na tebe **hledím**,
Rovně co na **zářiči slunečnou**,
Bleskem tvých krás zaslepený **sedím**;
(Muzy Dcera, Zn. 25., S. 31)*

*Vše mé k bojům srdce bádá chybným,
Tisíc, zloboh **Milek**, spojuje
Nástrah klamem navnazených slibným;*

*Není celý den trápití dosti,
Když **tělo** spí ve sna náručí,
Duše brodí po bahně žalosti;*

*Ona sama učí ujít želu,
Kolikráte **tělo bojuje**
Proti **duchu a duch** proti **tělu**.
(Slávy Dcera, Zn. 28., S. 35)*

*Ve dne tělo **Milek** souží, moří
Když pak **těla** dosti **se namučí**,
Tu **na ducha** v noci se oboří.
(Muzy Dcera, Zn. 27., S. 33)*

I z dalších ukázek poznáváme podobnost obou děl. Godrovo kopírování je možné doložit sledováním stejných prvků v obou dílech – zde konkrétně oheň, plamen v první ukázce, oslnění krásou v druhé ukázce a souboj ducha a těla v ukázce třetí. Autor sice neklesl tak hluboko, aby od Kollára přímo opsal některé básně celé, ale i jeho způsob inspirace lze považovat za plagiátorství.

Další zajímavou podobnost lze nalézt mezi Godrovou 44. a 45. znělkou a Kollárovým 45. sonetem. Kollárův básnický subjekt je navštíven duchy, které k němu poslala Vlast, aby zjistila, jestli více miluje ji nebo Mínu. Každé je nakonec přičena polovina srdce. U Godry přijde vyzkoušet sílu lásky samotná Smrt. Mladík chce raději zemřít, než by se vzdal své milenky. O Godrově životě nemáme k dispozici tolik pramenů, tudíž není jasné, zda měla jeho Regina stejně jako Kollárova Mína, inspiraci ve skutečné bytosti. Godrovy verše jsou, na rozdíl od Kollárovy vlastenecké poezie, orientovány spíše křesťansky. Lze tedy usuzovat, že Godrova Regina byla inspirována Svatou Reginou, která byla zavražděna, protože se odmítla vzdát své víry.

Ve druhém a třetím zpěvu obou sbírek už neobjevíme tolik souvislostí. Oba autoři se začínají rozcházet i tématicky. Zatímco Kollár pokračuje vlasteneckým duchem sbírky, přičemž využívá své obrovské znalosti slovanské historie i mytologie, Godra píše milostnou a duchovní lyriku.

*Měj se dobře, Míno! ach již kyne
Zítřek kvapně příšlý k rozchodu,
Tam již odsud musím k národu,
Kde se Neptun Bachu k nohám vine;*

*Čas již a to nejhorší se blíží,
Čas se milujícím na škodu,
Čas přežalostného rozchodu;
Hrůza srdcem trnoucím mi kříží;*

*Zde máš srdce, které v lásce plyne,
V lásce vroucí prázdné podvodu,
Mějž je, věno outlé, k důvodu,
Že má věrnost nikdy nezahyne:*

*Ona smutně na mne se ohlíží
Okem prázdným zlého podvodu,
Jak slunce, které přírodu
Opouštějíc do mořed se níží:*

*Mysli na mne, aspoň když se růží
Zápach v této stinné besídce
Při měsíčku s city tvými sdruží;*

*Jak chce osud, nemůž být jináče,
Kdo může jeho vůli změnit?
Nadarmo mé a tvé oko pláče;*

*Srdce pak to, bud' se věčně skryje,
Bud' se zaskví krásná dennice,
Slovanům a tobě ať jen bije.
(Slávy Dcera, Zn. 46., S. 53)*

*Darmo srdce teď běduje a lká
Nad přinuceným tam odjítí;
Kam jej volá hrůzy plná dálka
(Muzy Dcera, Zn. 100., S. 108)*

Na konci druhého zpěvu Godra znovu použil motiv loučení s milenkou. Jeho znělka je přitom opět nápadně podobná Kollárově 43. znělce z konce 1. prvního zpěvu Slávy Dcery. Godra se inspiruje po stránce motivické a i ve slovní zásobě.

Godra také po Kollárově vzoru využívá ve svých znělkách slovanské božstvo. Konkrétně slovanského boha bouře a hromu Perunu a velmi hojně jeho družku Ladu, slovanskou bohyni krásy a lásky, a slovanského Amora Mílka. Ve své básnické tvorbě vedle sebe staví pohanské božstvo a křesťanskou víru.

Godra v Muzy Dceři také použije pojmenování „Nebešťanka“. Toto označení používal Palacký ve své korespondenci pro Kollárovu Slávy Dcery, když ze strachu, že se jeho dopis dostane do nepovolaných rukou, nemohl použít skutečný název díla. V jedné sloce je zároveň s Nebešťankou zmíněna i Pešť – místo, kde Kollár Slávy Dceru napsal.

*Angelové po zemi nebeští
Jistou Nebešťanku hledají,
Od končin do končin běhají,
Až posléze ke mně přišli z Pešti;
(Muzy Dcera, Zn. 136, s. 146)*

Na úplném konci Muzy Dcery za seznamem předplatitelů najdeme krátkou, ale důležitou autorovu poznámku.

„(Této Muzy Dceře dáno jest jméno Regína, nebo ona, koho sobě jednou vyvolí, po své básnické bez času a mezi říší jej všudy sprovází, svou přízní jej omámí, na ním kraluje, a ta právem jeho Královnou, čili Reginou sluje.)“⁹³

Godra tedy po vzoru slavné Petrarcovi Laury, Danteho Beatrici a především Kollárovi Míny, vytvořil pro sebe Reginu. Na rozdíl od Kollárovi Míny neměla zřejmě Regina předlohu v žijící osobě.

Muzy Dcera je stejně jako její předloha protkána množstvím romantických prvků a motivů. U Godry se romantické nazírání tolik nemísí s vlasteneckou tematikou, ale spíše s tematikou křesťanské víry, což je samo o sobě projevem romantického ladění díla.

„Romantismu je s náboženstvím neodlučně spjat, protože idea romantické kultury vznikla na zásadě vazby moderního evropského umění ke křesťanství.“⁹⁴

V Muzy Dceři můžeme nalézt množství přímých odkazů na Bibli a biblickou tematiku. Godrova znělka 32 rozvádí obraz ze žalmu 139.

Pro důkladnější srovnání romantických motivů v obou sbírkách lze porovnat četnost některých slov. Duše nebo duch ve smyslu nitra člověka se ve Slávy Dceři vyskytuje 38krát a v Muzy Dceři 40krát. Lidská duše v protikladu s vnějším světem a především přírodou. Duch je tu také odpovědným za veškeré skutky těla.

⁹³ GODRA, S.: Muzy Dcera ve třech zpěvích.. 1829.

⁹⁴ SCHULZ, G., Romantika, dějiny a pojem. S. 80.

„V Schlegelově pojetí vystupuje proti homogenitě antického umění dualismus křesťanství, napětí mezi zemí a nebem, konečností a nekonečností a z něho plynoucí touha po transcedenci. Znamená to: vnějšek a vnitřek, příroda a duch, objekt a subjekt, psyché, ale také peklo a nebe určují jako protikladné dvojice romantickou fantazii, k níž jako její doplnění a naplnění náleží i touha překonat protiklady.“⁹⁵

Pro lepší ilustraci této problematiky byla ještě spočítána četnost slova srdce. Ve Slávy Dceři se vyskytuje 75krát a v Muzy Dceři 71krát. Srdce je často personifikováno a spojováno především s tematikou lásky. Láska je zobrazována nejen jako touha po duševním splnutí a vyjádření vznešených citů k milovanému objektu, ale také jako láska fyzická.

„Romantickým prvkem byla tak i v románě přítomná fantazie, neboť ta byla chápána jako nositelka poznání současnosti i budoucnosti. Za všemi obřadnými poselstvími o touze po svobodě a odstranění všech rozporů se kreativnost této fantazie projevovala především tím, že prostřednictvím obrazů, které vytvářela, pronikala do oblastí, o nichž se tímto způsobem v literatuře nikdy nemluvilo: do hraničních sfér mezi člověkem a přírodou, sexualitou a duchem, láskou a smrtí, časem a věčností.“⁹⁶

Godrovo zpracování je mnohem slabší a naprosto postrádá Kollárova básnického ducha. Autor Muzy Dcery sice kopíruje ze Slávy Dcery množství motivů, ale zřejmě si neví rady s jejich zpracováním ve své sbírce a zdaleka nedosahuje tak silného účinku na čtenáře, jako tomu je u Kollára. Můžeme nalézt několik hodnotnějších pasáží, ale celkově sbírka nevyznívá ani v nejmenším tak dobře, jako Slávy Dcera. Nepochybně je však Muzy Dcera dokladem obrovské popularity Kollárova díla.

⁹⁵ SCHULZ, G., Romantika, dějiny a pojem. S. 57.

⁹⁶ SCHULZ, G., Romantika, dějiny a pojem. S. 59.

Závěr

V bakalářské práci byla v souladu se zadáním zmapována první recepční vlna Slávy Dcery Jana Kollára. Z posbíraných materiálu byla sestavena stručná kostra všech podstatných dobových ohlasů. Stěžejní materiál tvořila dobová korespondence.

Vzhledem k dobové k situaci a politickým okolnostem, v jakých se národ v době vydání Kollárova díla nacházel, byla čtenáři nejvíce ceněna vlastenecká stránka díla. Důležitou roli hrálo i romantické ladění díla. Právě kombinací obojího Kollár dosáhl tak velkého úspěchu.

Vydání z roku 1824 se dočkalo veskrze pozitivních ohlasů a to i ze strany zahraniční kritiky. Mnohem kontroverznější jsou názory na vydání z roku 1832. U něj převažuje vlastenecký charakter znělek. Dílo začíná připomínat mravně naučný spis a přestává být skutečnou poezií. Kollár je pro veřejnost pravým patriotem, ale již ne tak dobrým básníkem. Z přímého srovnání obou vydání, vychází to novější mnohem hůře. Další vydání téměř unikají čtenářské pozornosti. Kollár nijak nereflekoval na kritická slova ke Slávy Dceři z roku 1832 a novější vydání se lišila pouze přidáním dalších znělek.

Pozornost zasluhují především místa, kde je Kollár srovnáván s dalšími autory. Po formální stránce je Kollár připodobňován především k Petracovi. Společná je oběma autorům i milostná tematika sonetů. Slávy Dcera má být také inspirována Child-Haroldovou poutí. Po vzoru Byrona Kollár ve svém díle srovnává slavnou minulost národa s jeho neutěšenou přítomností. S oběma autory je Kollár srovnáván z pozitivního hlediska. Čelakovský se dokonce uchyluje k tvrzení, že Kollár Petrarca v mnohém převyšuje.

Nezajímavějším dokladem popularity Kollárovy Slávy Dcery je dosud spíše opomíjené dílo od Samuela Godry nazvané Muzy Dcera. Nejedná se o hodnotné básnické dílo, ale jeho cena spočívá v tom, že bylo inspirováno právě Kollárovou sbírkou. Formální a především motivická podobnost obou děl je však důkazem, že Slávy Dcera si získala pevné místo mezi nejlepšími literárními díly. Kopírování jsou vždy jen ti nejlepší.

Seznam literatury

AMBRUŠ, J.: *Listy Jána Kollára I. 1816-1839*. 1. vyd. Martin: Matica slovenská, 1991. s. 56, 69, 85, 92, 93, 97, 113, 117 - 118, 122 - 123, 179, 181, 197 - 198, 246, 314, 406. ISBN 80-7090-207-8

BÍLÝ, F.: *Korespondence a zápisky F. L. Čelakovského*. Praha: Česká akademie císaře Františka Josefa pro vědy, slovesnost a umění, 1910. s. 9, 69, 102, 134, 269, 351, 384.

ČELAKOVSKÝ, F. L.: *Fr. L. Čelakovského sebrané spisy. Svazek čtvrtý, Spisů prosou kniha třináctá až patnáctá, s přídávky : (s životopisem autorovým)*. Praha: Národní knihtiskárna I.L. Kober, 1880

ČELAKOVSKÝ, F. L.: *Slovo o Slávy Dceři. 1831*. In. *Fr. L. Čelakovského sebrané spisy. Svazek čtvrtý, Spisů prosou kniha třináctá až patnáctá, s přídávky : (s životopisem autorovým)*. Praha: Národní knihtiskárna I.L. Kober, 1880. s. 366 - 380.

ČELAKOVSKÝ, F. L.: *Obrana. 1835*. In. *Fr. L. Čelakovského sebrané spisy. Svazek čtvrtý, Spisů prosou kniha třináctá až patnáctá, s přídávky : (s životopisem autorovým)*. Praha: Národní knihtiskárna I.L. Kober, 1880. s. 381 - 385.

FORST, V.: *Lexikon české literatury:díl druhý H – L*. 1. vyd. Praha: Academia, 1993. ISBN 80-200-0469-6

GODRA, S.: *Muzy Dcera ve třech zpěvích*. Prešpurk: Carl C. Snížek, 1829.

HANUŠ, J.: *Literatura česká devatenáctého století. Díl první, Od Dobrovského k Jungmannově škole básnické*. Praha: nákladem Jana Laichtera, 1902.

KOLLÁR, J.: *Slávy Dcera ve třech zpěvích*. Budín: Královská universitická tiskárna, 1824. s. 10, 27, 33, 37, 40, 70, 78, 85, 99, 104, 144.

KOLLÁR, J.: *Slávy Dcera. Lyricko-epická báseň v 5 zpěvích. Úplné vydání.* Pešť: Trattner a Károly, 1832. s. 276, 309, 316, 319.

KOLLÁR, J.: *Díla básnická ve dvou dílcích. I. Slávy Dcera.* Budín: Gyurián a Bagú, 1845.

KOLLÁR, J.: *Slávy Dcera. Báseň lyricko-epická v pěti zpěvích. S přídavkem básní drobnějších.* Vídeň: P.P. Mechithariste, 1852.

KOLLÁR, J.: *Wýklad čili přjmětky a wyswětliwky ku Sláwy Dceře. S Přjdawkem drobnějšjch básnj rozličného obsahu.* Pešť: Trattner a Károly, 1832. s. 344 - 345.

SCHULZ, G.: *Romantika, dějiny a pojem.* München 1996: C. H. Beck'sche Verlagsbuchhandlung. Překlad Martin Horák. 1999. ISBN 80-7185-235-X. s. 57, 59, 80.

ŠTĚPNIČKA, F. B.: *Hlas lyry české.* Praha: Bohumil Ház, 1818.

Periodika

BOWRING, J.: *History of Bohemian Literature. Forgein Quartely Review.* London: Treuttel and Würtz. 1828. Vol. 2., p. 167 - 171.

JUNGMANN, J.: *Posudek. Časopis Společnosti vlastenského museum w Čechách.* Praha: Nákladem Matice české. 1832. roč. 6., svazek 1., s. 248.

KOPECKÝ, D.: *Hegemonie neuböhmischer Literatur. Ost und West.* Prag: Rudolf Glaser. 1839. roč. 3., č. 26., s. 107.

Korespondence P. J. Šafaříka a J. Kollára. *Časopis musea království českého.* Praha: nákladem Musea království českého. redaktor Josef Emler. 1873. roč. 47., svazek 4., s. 387.

Korespondence F. Palackého a J. Kollára. *Časopis musea království českého.* Praha: nákladem Musea království českého. redaktor Josef Emler. 1879. ročník 53., s. 227, 386, 391, 393, 467, 475 - 476, 476 - 477.

Korespondence J. Jungmanna a J. Kollára. *Časopis musea království českého.* Praha: nákladem Musea království českého. redaktor Josef Emler. 1880. ročník 54., s. 53, 54, 57, 204, 205, 206 - 207.

Korespondence J. Kollára a V. Staňka. *Časopis musea království českého.* Praha: nákladem Musea království českého. redaktor Antonín truhlář. 1893. ročník 68., s. 185, 187.

Korespondence V. Hanky J. Kollára. *Časopis musea království českého.* Praha: nákladem Musea království českého. redaktor Antonín truhlář. 1897. ročník 71., s. 230, 234.

PALACKÝ, F.: V. Posudek. *Časopis Společnosti vlastenského museum w Čechách.* Praha: České muzeum. 1830. roč. 4., svazek 1., s. 109.

Přílohy

Příloha č. 1

ČELAKOVSKÝ, F. L.: Slovo o Slávy Dceři. 1831.

Slovo o Slávy Dceři p. Jana Kollara. V Budíně 1824, 12°.¹⁾

Zde, druhu můj, té Lípy pod krovem
Se blažme, volný rozhovor vedouce,
Zde duch plynoucí v dechu ambrovém
Kvítků nečetných po slovanské louce
Se zajmi vespolek; tu zvučné žídlo,
Tu hájů blízkých šum, tu ptactva zpěv
Nám zlíbezňuje to milostné sídlo,
A prudčeji valí se k srdci krev,
Když jemným toužením budí cit rajský
V poklidné stráni slavík podunajský.

Právě deset let uplynulo od té doby, co ponejprv Musa Kollarova*) v ouplné své kráse, jako tamto druhdy Afrogeneia nad pěny morskými, se pojevila na vlasti lůně. Táži se, jaký byl první důraz na mysli a srdce těch, kteří patřili na tento úkaz nebeský? jaké bylo bo-hyně té uvítání? jaké přijetí ve chrámu národním? jaké zasloužené chvalořeči o ní se pronášely na besedách cti-telů slovanského genia a na tržišti veřejném? Tuto aspoň,

¹⁾ Časopis Českého Musea 1831 str. 39.

*) Básně Jana Kollara. V Praze 1821.

probíraje vypuštěné u veřejnost po celé to desítiletí úsudky a posudky hlasatelů slovanské učenosti a zpěvnosti, nevrle se ohlížím a darmo pátrám v časopisech i nečasopisech našich po hlasu slušné uznanosti, vzdávané básním Kollarovým a jeho vznešené „Slávy Dceři“.

Hanbil bych se za své krajany, hanbil za ostatní Slovanstvo, bylo-li by pomysliti, že chladným okem na tuto přemilostnou dceru patřili, chladným uchem zvuky její jak lahodně tak mocně celou bytost pronikající vnímali, že chladnou duši podrželi při tomto pravdivém: „ty pješ srdce k srdci!“ — Ačkoliv rozprávky po literních listech ať ku pochvale ať ke haně rozváděné nikdy spisu samému nemohou ani ceny pravé přidati ani ubrati, a co v skutku pěkného a vznešeného, samo sobě nejlepším bývá řečníkem: předce podlé oučelu svého, záležejícího zvláště v tom, aby pozornost čtenářstva přede vším na pěkná národní díla byla uváděna, kritická naše jakkoli dosavad skrovná škola za porok sobě pokládati musí, že právě tohoto mistrovského p. Kollarova díla ze žádné se nedotknula stránky. Čili snad toho slovanská skoupozvukost příčinou? *) Aj, však někteří z našich vysoce učených pánů vlastenců dosti lermo i hluků po německých, za milostivého léta i po českých časopisech o svých i o cizích nepatrnostech troubívati umějí: čemuž té jejich chvalořečivosti též k důstojnějším předmětům nelíbo se povynášeti?

Za to chvalitebné zmínky o znamenitých plodech básníka našeho v nejedněch cizokrajných dennících a časopisech umístěné nalézáme; i možná, že časem valná částka

*) Totižto, že Slovan skoupozvuký
Nezná, jako jiní, troubiti

S každou věcí lermo hned a hluky. Son. 33.

z krajanů našich podle poskytovaných nám z ciziny úvah a posudků též krasocitného ducha Kollarova hodně a slušně poznati a jej zamilovati se naučí; jelikož u nás nic to není neobyčejného, teprv z úst cizozemcův o domácích a nejbližších k nám věcech prvních nabývati známostí. Pomina, co zde a onde o Slávy Dceři podotknuto v časopisech německých, kdežto od některého času též hlasy o literatuře slovanské — ač není o ně co státi — vydávati se počínají, jediný tuto kladu úsudek o Kollarovi učiněný anglickým pojednavatelem o literatuře české ve *Foreign Quarterly Review*, N. III.: „Soudíme, dí, že Slávy Dcera jest nejznamenitější plod literatury české za dnů našich. Kollar vyvolil *Znělku* ke svým zpěvům, a obrav sobě *Petrarku* za vzor (?), vystavil vlast svou jako Lauru slovanskou, jejížto děje, zámutky a naděje opěvá v ohnivé rozčilenosti zamilovance. Na oltář neboli na hrob její on všecku svou lásku vylévá. V ní ničeho nespátruje než toliko krásu hodnou obdivování, toliko dokonalost důstojnou všeliké úcty: a právě v dobách kormoutlivých na vzdory utrpením jejím on vzývá ji jako by božskou milenku. V ní mysl jeho spojuje pozemské půvaby a vznešenost nebeskou; obraznost jeho stále se nese mezi jakýmsi lahodným zpomínáním a milým tušením, kojíc se tím, co bývalo v této slávě, anebo čím by posud měla oplývati. Tuto jsou zajisté myšlenky, jenž vanou, a slova, která planou,“ a t. d.

Neníť úmysl můj pouštěti se v podrobné rozbírání a vytýkání všech krásot tak hojně po těchto listech rozprostřených — kdež bych tu našel mezi k usilování svému? aniž mi chuti v mrtvých formách se meškati, anebo po suchých pravidlech vystihovati tohoto geniálního ducha. Mně aspoň pro své neobyčejné vnady a z mnohých též

zevnitřních poměrů, tak drahou společnicí se stala Musa Kollarova, že po tolikeronásobném s ní obcování po tu dobu nelze jináče nežli s plným a celým srdcem, jako na tváři nejspanilejší milenky utkvělým okem, více pocítovati všecky vděky její, než vydávati se o nich v rozumování.

Jsem docela stejného mínění s oním Angličanem, že Slávy Dcera jest nejznamenitější plod literatury české, a sice nejenom za dnů našich, ale po všecka drahná století, počnouce od dozpívaných písní našich Lumírů a Zábajů; *) snáším se s výpovědí jeho o vanoucích tuto myšlénkách a slovech planoucích, maje za to, že by tato sonettů sbírka každé jiné literaturě ke zvláštní ozdobě sloužila: leč nesrovnávám se ani v tom, že by Petrarka vzorem tuto byl, aniž připouštím, že básníku našemu buď vlast, národ neb Slovanstvo za ideál vejhradně stáli ke zpěvům jeho. Vyjmouce náhodnou zevnitřní formu, velmi malé příbuzenství, tím méně následovnictví mezi oním dávným vlaským mistrem a Kollarem nalezneme. U obou, i kde stejnost předmětu se naskytuje, rozdílné jest přilnutí k němu, rozdílné s ním nakládání. Petrarkovu mimo to velikou tklivost, outlost a měkkost nejvíce Kollar barvitostí a rázností nahraňuje, ano mnohdy hlubokostí převyšuje. Sonett též Petrarkův velmi zřídka v tak nazvaném epigrammatickém zakončení si libuje, náš zpěvec naproti tomu rád na způsob paprsků do jednoho ohniska myšlénky své sbírá a svádí ke vtipné závěrce.

Z čeho dále podotčený anglický pojednavatel soudí a uzavírá, že Kollar podává nám nejsličnější vidinu

*) Rukopis Královodvorský a Slávy Dcera jsou posud zajisté ono veliké Alfa i Omega básnictví českého.

ženské krásy a k ní v ohnivé rozčilenosti zamilovance se vznášeje, vlast svou má na zřeteli a ji takměř pod tímto outlým závojem opěvá, — naprosto nepochopuji, a s mnohým čtenářem tohoto druhého vydání znělek Kollarových vyznati se musím, že ovšem není jasno, kterak název k této knize, neboli kniha k tomuto názvu přichází. *) Bylo-li by jaké pravdy v nadmíněném úsudku, byla by zajisté myšlénka tato p. Kollarova velice netrefná a usilování jeho nepodstatné. Žádný čtenář mu neuvěří více, aniž dá se přemluviti, a byť i on sám ji zkráceně jako milenu neb milenku čísti velel, že by v prvním vydání k pohledům vystavená Mína jako v allegorii co jiného představovati mohla nežli právě onu všemi vděky duše i těla oplývající Mínu, rovně jako pravdě nepodobno, že by sama ona pouze básnickým byla přeludem; taktot dalece sama ze sebe vážící obraznost se nenese, a srdce, obsahující takovéto jemné i hluboké city, a znající samu lásku s působením jejím v nejoutlejších odličnostech, zajisté všeliké její nejvyšší okoušelo i slasti i strasti. Za jakouž by tedy příčinou toho skrývati chtěl před svým čtenářem básník náš, čím by mnohý se honosil? anof často valná zpěvců milostných částka i v necítěných a toliko líčených blahocitech čili nedocitech až ku podivu nás omrazuje. Za jakou příčinou chtěl by čistý tento oheň, ať již na jakýkoli nadsmyslný předmět aneb

*) S mnohem horší nehodou potkal se ondyno jiný ač trochu potvorný Musy ctitel. Na podobu totiž čili raději buď řečeno na nepodobu Kollarových sonettů (nepodobnot pazdeří k té červené růži) vydal stejným počtem 1829 v Prešpurce jakýsi S. G. i své sonetty, opováviv se je Musy Dcerou nazývati! Tuť opravdu dlužno s Persiem zvolati: Sacer est locus: extra meite. —

allegorickou podobu přenášeti, který, byť třeba větší jasnosti získal, jisté teploty pozbýval by, jelikož všeobecná čistě člověcká zajímavost přišla by ke zkrácení. Dle mé chuti kvítí toto v podobě růží pěknějšího jest vidu nežli v podobě immortelek. A proto zdá se mi, že některé znělky v druhém vydání, jako u př. 1., 3., 20., 33., 37., 38., jakkoli pěkné samy v sobě, jimiž p. Kollar s titulem knihy usmířiti se hledí, a poněkud i vazbu s ostatními způsobiti, více jsou na překážku samé celosti nežli k napomáhání jejímu. Nechať v této jediné případnosti neváhá zůstatí Petrarkovým následovníkem, ponechaje oré vlaské Lauře za důstojnou společnici svou Mínu slovanskou.

Rozmnožením tohoto druhého vydání skrze znamenitý počet znělek, vážených buďto ze slovanských dějů, a z národního stavu, zvláště pak v jakém se vlast naše nalézá, anebo poskytujících pouze mudrcké náhledy (jako to znělka 78., 86., 87., 88., 93. atd.), nezmenšil básník cenu díla svého, a ovšem listy své učinil výtečnějšími a rozmanitějšími. Po dvojí této osnově veda čitatele, různých stránek srdce jeho se dotýká, a jak mládeneckou čistou, šlechetnou duši, tak mužské úmysly buď podílně anebo pospolu obojím živlem mocně rozněcuje a zaujímá. Přál bych, aby každý pravý a věrný syn vlasti hluboce v mysl a srdce vštípil city a pravdy podávané tuto ve znělkách 59., 61., 62., 65., 72., 73., 76., 79., 80., 81., 84. a j., zvláště pak poslední tři řádky dvou znělek 61. a 76. ránem i večerem přiváděl ke své mysli. Ovšem pravda, že ústa ve svatém rozhorlení zpěvcovi hořknou; leč táži se, nepravdiva-li, čili nespravedliva-li tato jeho hořkost?

Slávy Dcera, obsahujíc v sobě půl druhého sta so-

nettů, na tři stejné zpěvy se dělí, z nichž každý poněkud svůj zvláštní má obor a charakter. První Zála, plod nejbujnější, plnokvěté obraznosti, oslavuje onen drahý předmět básnickovy lásky ve všelikých možných poměrech a blahých dobách až po samé rozloučení. Všecka tělesná a duševní okrasa milenčina tak outle, tak živě a mistrně vytknuta, že sám básník nad sebe vyniká, sám sebe převyšuje. Tuto nejlíbější něžnost, jinde veliká lepota, a tuto zas sama očarovatelnost. Bylo by zajisté těžko, vyňatými odtud místy toho ztvrzovati, aniž by se přestati dalo na dobré polovici přiváděných příkladů. Druhý zpěv La be vystavuje nám básníka v boji s láskou a osudem, ano v zápasu se samým životem; prvním ráji se všemi jeho luznými sny stojí na odporu železná potřeba a skutečnost ve strašné, všecku mysl porážející podobě. Čacké tu srdce ubolévá nad svým losem i nad tím, což mu jest nejbližšího a nejdražšího. Zde větším počtem se nalézají umístěny ony výše vzpomenuté sonetty vlastenecké. V třetím zpěvu, jemuž nadpis Dunaj, ve zpomínáních a toulách po zmizelé blahosti a v dávání výhostu svým nadějem, hoví zpěvec své truchlomyslnosti; zvukové jeho lyry jsou mdlejší, ačkoli ovšem loudící k sladké melancholii. Jedva by se dalo příhodnějšího najíti podobenství nad to, které se nám takořka samo podává, přirovnáme-li tyto zpěvy ke třem částkám roku. V prvním zajisté líbá Vesna všecky své nejrozmanitější vnady před básníkem rozvinuje a dary svými jej obsypává. Jarní odevšad dýše vůně, odevšad jarých kyne živost barev, odevšad hudba a plesy zaznívají. V druhém parno letní obtěžuje též duši zpěvcovu, — leč i tu není bez bouře, hromobití a přívalův. Ve třetím a posledním vlekou se kroky jeho jako vedle umírajících krásot veškeré přírody, oko jeho dlí při je-

jich zanikání, podzimní chmúry zastírají milou tvářnost oblohy, a s kanoucí se stromů listím kanou i slzy jeho.

V prvním svazku lonského časopisu tohoto podány jsou p. Kollarem některé znělky ze zpěvu čtvrtého, nade-psaného *Lethe*, z nichž vidno, že zpěv tento uchystán jest na počtu slavným a zasloužilým jménům slovanským, maje býti jako Pantheonem jejich. Nechci sobě před časem u věci této osobovati soudu; připomenu však, kterak jeden z mých přátel o nich se prohlásil v listu svém psaném brzo po jich se ukázání, k jehožto úsudku z většního dílu přistupuji. „S líbostí jsem, dí, pročítal nově tu poskytnuté znělky Kollarovy, jichž číslování ukazuje, že Slávy Dcera zdvojnásobuje své poklady, ač tajiti nemohu, že mne obyčejným svým nerozpálily ohněm, a daleko méně nad předešlé zaspokojily chtivost mou při vši tu a onde nacházející se zdařilosti. Příčinu toho snadněji udati, nežli odstraniti. Jestliť zvláště ta, že obraný předmět odporuje sám sebou lyrickému letu, za svou unavující jednotvárností nejsa s to udržeti básníka v náležité výšce, tím méně na takovýto způsob, kde mnohé znělky pouhé jmencsloví v sobě obsahují. Co říkáte onomu soudružství výtečného Tomáška a dávno zapomenutého ubožičkého Myslivečka? Není-liž to sokola podlé strnada, Horáce podlé Bava kladení?“ a t. d. Jest tedy se čtvrtým tímto zpěvem, abych v obrazu svém pokračoval, i zimu očekávati, byť i v pěkném rouchu sněžném, na němž se třpytí paprskové sluneční — leč předce jenom jednotvárnou zimu. Snad by se tomuto nedostatku, v samé materii základ majícímu, dalo tím nějak vyhověti, kdyby na jednu a zvláštní osobu každá znělka pro sebe se vztahovala, jako to u př. (Sl. Dc. 66.) se stalo v oné věnované drahému nám všem J—, tomuto tichému, blahodějnému geniovi.

Při posuzování a oceňování básnických ať větších ať menších děl přede vším a zvláště na to zřetel obraceti třeba, zdali básník v subjektivním anebo v objektivním způsobu myslí naši se představuje, zdali v jednom nebo druhém pokládá bytnost své pěkné stvůry, buď v druhu jakémkoli. Dvojice tato veškerého básnictví zrovna v odporu sobě strany se rozbíhá, a při jednom a tomže básnickém duchu v stejné síle, v stejném působení nikdy se nenachází, ačkoli zapřítí se nedá, že meze subjektivnosti a objektivnosti často i ve zdařilejších pracích velmi zblízka se stýkají. Že však před objektivním básníkem mnohem prostranější pole se otvírá, snadno z toho se může pochopiti, jelikož není žádného druhu básně, který by tomuto způsobu odporoval; naproti tomu mnohé třídy básnictví, jako u př. dramatické, zcela subjektivnost ze sebe vymezují, aspoň její tu převaha nad objektivností za vadu se považovati musí. Zdá se, jako by v jediném lyrickém oddílu (ve smyslu nejširším) subjektivní básník nalézal se ve svém oboru a pravém živlu; objektivní zas v čisté dramatičnosti (neméně i v tom, což po školsku lyrické slove) a v plastických formách se pohybuje. První totiž, stoje sám o sobě, celý zevnitřní svět podmaňuje a přivádí k duchu svému, ním své city budí, své náhledy utvořuje, a nevížíc se na čas ani na jaké prostranství, za jediným svým se nese ideálem. Jinak to s básníkem objektivním. Tento naopak jako by sám sebe na zevnitřní svět roznášel, nikoli předmět k citu svému, ale cit svůj ku předmětu uzpůsobuje a na něj překládá, sám sebe takto zapíraje; jemu důležitějšími jsou rozdílové časů a míst podle nejpravdivější skutečnosti, a odličnosti osob podle povahy a řádu jejich v citu, smejšlení a v činu. Slovem, onen-li všecko lidské ve blesku božském přečišťuje a roz-

pouští, tento vše, což zemského, v jasnosti toliko nebeské zastkvívati se nechává. Onoho možná přirovnati k drahému kameni, sluneční paprsky proto v sebe přijímajícím, aby v tisícera barev poleskoval, tohoto k podivným čarodějným kamenům, kteří podlé bájek i ve tmě světlost ze sebe vylévají, a při kterých

— by moga' večerati,
I dvanajest konjã podkovati
U pó noçi kano i u pódne.

Subjektivní básník jest tedy malířem sebe samého, a blaze mu, obraz-li jeho tolik zajímavosti do sebe má, že pozornost k sobě mocen jest obrátiti a zajmouti. Objektivnímu královské jako žebrácké líce a roucho stejně důležité, ten-li jenom ráz má do sebe, jenž jej činí uměleckým dílem. Chtíti však rozhodnouti, který z těchto dvou způsobů povýšenějšího stupně poskytuje, bylo by nesnadné, ovšem neužitečné, anoť v obojím lze mistrovství dosíci, obojí pak mezi sebou všemu přirovnání vzdoruje. Marná tedy zůstane vždy u př. u Němců hádka o přednost mezi Šillerem a Göthem, jenž tuto projeveným slovům nejlepším mohou býti důvodem. Kteréhož by se medle uchopili u obou díla, kde by se říci dalo: tuto jest Göthe, anebo: tuto není Šillera? —

Nechť se mi záskok tento do ciziny promine, anť nenalézám na Parnassu českém v objektivní třídě básníka, který by čelem proti Kollarovi co soupeř postaven býti zasluhoval. Onť zajisté jako subjektivní básník jest v držení nejvyššího u nás stupně. Při něm též, co do této třídy zvláště zasahá a bez výmínky se požaduje, jako to vyšší a všestranná vzdělanost, filosofický duch, ostrá urči-

tost a spojitost myšlének při nejmožnější své rozmanitosti, ušlechtilý jazyk se všemi ozdobami slohu a j. u vysoké nalézá se míře. Podotknul jsem již, že mi nemožné pro velikou hojnost všeliké krásy sáhati k jednotlivým důvodům a k přitáčení sem pro svůj oučel obzvláštních lepeší rozprostřených po těchto přede mnou ležících stránkách. Soudím též, že by zbytečné bylo mé uvádění, chovaje při sobě nádeji, že Slávy Dcera jest v rukou jednoho každého, kdožkoli tyto řádky pročítá; a nebyla-li by, žádám srdečně, aby sobě drahý tento poklad naší literatury opatřiti naváhal.

Poukáži jediné ještě na některá místa, kde nejvíce viděti mistra a druhy i obrazností a smělostí východního zpěvu oplývajícího básníka. Nechť vezma čtenář knihu tu pročítá se mnou: Zn. 10. „Těžko zřítí, věřím“ — Maluj obraz (12.) — Nezná srdce (14.) — Příroda se ze všech žvlů (15.) — Jak by všecky ctnosti (22.) — Sotvy že se směšší opováží cit (23.) — Ještě spí! (27.) (!) — Oči, oči modré (30.) — Vy pstré louky (34.) — Odkud snesl látku všecku Milek (36.) — Při pohledě (41.) — Na rtech těchto (43.) — Tak teď prostě, a tak jemně stojí (44.) — (Co zvláštního ve druhém zpěvu, již se výše připomenulo.) Oni rtové (95.) — Hory, hory (102.) — Ani oudol Tater (103.) — O vy drahé zbytky (112.) — Znáš-li kraj ten (133.) — a j. a j. — Onu pak: „Není to zem, ani nebe zcela,“ — chci aspoň v anglickém přeložení zde postaviti:

It is not earth, it is not heaven alone,
Which in thy marvellous graces are exprest;
'Tis holiness in human beauty drest,
A mortal veil o'er deathless spirit thrown:

Now chained to fleeting love — and now upflown
 From the faint purposes of a time-bound breast,
 To the unclouded sunshine of the blest;
 From dust and darkness to the lightning's throne.
 There stars roll o'er thee, from whose radiant light
 Thou didst receive the rays thou scatterest round,
 While flashing like a vision on the sight.
 Say, wert thou moulded from the clayey ground,
 That I may love thee? If thou art divine,
 An angel, I will worship at thy shrine.

Pomyslíme-li, jakých má obtíží do sebe zevnitřní forma sonettů, kdežto básník hlavně osměrymi vazbami rýmů opoután a v poletu své obraznosti zdržován bývá, přinucen jsa nejednou tuhý zápas podstoupiti s nimi: s podivení jest snadnost a obratnost Kollarova v tomto způsobu veršů. Ztíží by kdo našel prázdný a na zdař bůh stavený epithet, ztíží nepotřebný a jen místo vyplňující záplatu neb příšivek. Mimo to jedním čistým plynutím nejvíce se nesou myšlenky takměř ulité od začátku až po sám konec. Není mnoho umělosti jednu zdařilou znělku utvořiti, ani deset; leč kde na sta se jich počítá — a zdařilých se počítá — tož zasluhuje uvážení. Rovně i čistota a jádrnost rýmu není při znělkách maličkostí a věcí vedlejší co do uličení zevnitřního. Pravda, že v jazyku našem taková hojnost rýmů, jaká v málo kterém jiném; leč třeba rozdílu činiti mezi rýmy štěpnými a planými, i málo nám věru před jinými národy předností vybude, všude-li bychom toliko štěpných rýmů chtěli užívat. Mnohým z našich skladatelů znělek nebylo by ani o čtyřicet, neřkuli o čtyry rýmy nesnáze, anož prázdným cinkáním na -ání, a -ého, a -osti atd. dají se bez obtíže naplniti mnohé stránky. Dobrý čili štěpný rým, má-li jinak rýmování jaké ceny do sebe míti, po-

vinen samým kořenem slova neboli jeho bytností, pokud možná skrze sluch rážeti na ducha. Tímto však nemíním, že by skladatel veskrz se musil planých vystříhati rýmů; buď toliko počet jejich daleko menší, jak to právě ve Slávy Dceři nacházíme.

Co konečně samého slohu a čistoty jazyka se týče, nelze jináče, než nejspravedlivější pochvalu vzdávati p. Kollarovi. Při vší své vznešenosti a stručnosti, nikdy na jasnost a zřetelnost nezapomíná, všude pochopitedlným co možná se učiniti veliká snažnost jeho; ano mnohé převýtečné myšlenky, jako naschvále, velmi prostými a jednoduchými nástroji jsou vytknuty. Nový to důkaz, že krása a výtečnost myšlének i slohu nezakládá se na haldách slov buďto dávno zplesnivělých, buďto cizotvárných, za nimiž někteří z našinců rádi chudobu svou ukrývají; nýbrž že podobně jako pravda blíže stojí při našem boku, nežli se sami domníváme. Jestli že který spisovatel, zajisté p. Kollar mohl povolovati sobě v archaismech, neologismech i ve všem jinoslovanském přítoku; neboť rádi dokládáme zubem na ořech, v němž jádro jest, práce nelitující, na hlíšti ale zuby sobě kaziti, bylat by pošetlost: a protož není se čemu diviti, že naše publikum české ústa a oči zavírá takovému odpornému dýmu, a uši zacpává přede zvuky nemajícími pro ně ni iadu ni skladu. Radil bych tedy, aby přede vším ti spisovatelé, kteréž od našeho Kollara valná odděluje mezera, střídmeji sobě počínajíce, v nejstřízlivější psali češtině, a při vodě podnapilými se nečinili, příklad z tohoto mistra sobě berouce, jehož řeč vůbec tak jest srozumitedlna, že žádný asi čtenář, jinak-li neschopen není pojmonti ducha jeho, z ohledu jazyka nejmenších těžkostí nezakusí.

Zbývá-li pak čeho žádati při znělkách Kollaro-

vých, *) jsou to takové maličkosti, že skoro váhám o nich se zmíniti, maje za to, že nepochybně bystrému jeho oku samy dávno se nadmítly. Čím však pěknější roucho, tím méně i pířka na něm ztrpíváme. Náleželo, aby básníkem bylo udáno, že některá čísla jsou toliko přeložena aneb ve hlavních myšlěnkách odjinud čerpána, aby snad někdy překladatelem některým opět z přeloženého se nepřekládala. Tak: „Nejkrásnější nade všecky ctnosti“ (2.) Haug. — „Na tě myslím“ (118.) Göthe. — „Blaze, kdo si jeden čistý“ (147.) E. Schulze. — „Hřích je ovšem“ (82.) dle básníka, jehož jméno českým ústům vysloviti tvrdo i ha-
nebno. Pochybuji však, že by dále bylo tu jakého překladu více. — Ten a onen nedosti plynňý řádek, u př.: „Hejsek, by noc v schůzkách strávil panských“ (18.). — Některý cizomluv, neb neobyčejné u nás Čechů vyřčení, jako: „Ten by vtipu zradil (m. jevil) ochabělost“ (26.) — „Nikdy by sem nebyl věřil“ (90.) — Tak též ve zn. 69.: „Nedej smutku ducha kousati,“ nízce pronešeno; jakož i zvláště v osmi prvních řádkách 121. nepěkná jest hyperbola, protože nepřirozená, a tudy spíše k usmání ponoukající. V Předzpěvu třeba čtvrtého hexametru sobě povšimnouti. Ostatně čistému a ouhlednému vydání tomuto bylo by přáti, aby veskrz bez omylů tisku bylo zůstalo.

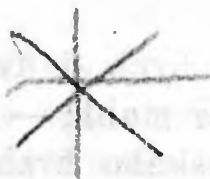
Nechť tedy, jak zasluhuje, zůstává Kollar po všechny časy miláčkem národa našeho — i zůstaneť, dokud české, dokud slovanské mluvy bude trvání, anobř dokud cit a smysl pro krásu nevymizí na světě! Nechť v nejpeknějších dobách života jinochům vlastenským jest sou-

*) Jediné na promluvení o těchto se obmeziv, nemám oumysl zpomínati zde některých prací jeho v jiných třídách básnictví; zdá se však slušno připomenouti, že Nápisové Kollarovi nejbližší jsou v ceně a dokonalosti k jeho sonettům.

+ quillpenner, pro Kollar

druhem a průvodcem, napomáhaje k zachycení a obrazu z temnosti se dobývajících citů a barev se rozptylujících lásky první. Tutoť ve všemožných modulacích octnouti se a jako svůj vlastní pocit nalézati může srdce. Nechať i do-spělejšímu věku projevené tuto pravdy poslouží k rozjímání a k vroucnějšímu přilnutí k vlasti a jazyku. Ty pak jemný, spanilý a blahodějný duchu! neustávej rozkoš tu a roznění v srdce svého národa vlévati a v něm množiti sladkými zvuky své lyry, třebať i slzy se přiměšovaly ke zpěvu tvému; jsouť ony jasné perly na hrdlo drahé Slávie. Zakonči slova má Musa Kochanowského:

Jednak miéy tę nadzieję, że przedsię za laty
 Niebęda twoje czułe nocy bez zapłaty:
 A co ci za żywota uymie czas dzisieyszy,
 To po śmierci nagrodzi z lichwą wiek późnieyszy.
 I opatrzył to dawno syn piękny Latony,
 Że twoich kości popioł nie będzie wzgardzony.

O b r a n a. *)

Kdož medle, maje na zřeteli slávu spisovatele samého a dobrou pověst svého národu — holubičího národu, nepřál z celého srdce, by velebený zpěvec náš, p. Jan Kollar, ve svém novém vydání Slávy Dcery (1832) nikdy nebyl napsal, nikdy nebyl dal vytisknouti některé stránky zpěvu pátého, nadepsaného Acheron. Nehledíc na to, že sonetty zpěvu toho v ohledu básnickém skoro veskrz nehodny jsou takového mistrovského péra, jakovým p. Kollar vládne, dotýká se tam básník cti a dobrého jména některých osob způsobem nezaslouženým a sebe nedůstojným, pouštěje se v odsuzování pouhým zdáním, příliš kvapným uchopováním se té neb oné z ledajakého kalného pramene čerpané události, a neuváživ, že aspoň toho spravedlnost žádá, by dříve ze všech stran skoumána byla mravní povaha té osoby, kterou chceme před světem (hrozný to čin již sám sebou!) v pohrdání uvesti a zatratiti. Není úmysl můj všechněch těch a takových osob, kterým p. Kollar více méně dle přesvědčení mého křivdu učinil, zde bráti v obranu! o dva ale předc muže odsouzené od něho do pekla, třeba jenom slavského

*) Česká Včela 1835 str. 287.

chci se tuto zasaditi — ó bych i dva jim věnované sonetty tím navždy zahladiti mohl! —

Sonett 520tý kárá ruského hraběte Demidova proto, že rozdal osmdesát tisíc franků za celý rok v Paříži mezi chudé. Slyšme, jakou náš básník mu za to vzdal pochvalu:

„Pane, bližší košile než kabát!
 Tak má ústa nyní mluvili (mluvila)
 Chlubcovi, jenž nosil košili
 Na kabátě a byl z počtu hrabat;
 Přišli dšasi, tu on křičet a bát!
 Vysvlékše jej, v ruskou vložili
 Vřelou koupel, věchtem čistili,
 Pak šli lůžko v led a sních mu dlabat:
 Demidov to, jeden z ruských pánků
 Byl, co přes rok chudým v Paříži
 Osmdesát tisíc rozdal franků.“

Zdaliž soud takový nepřičí se mravnímu citu a neuráží-liž i mysl křesťanskou? — Odsuzuje-liž proto křesťan křesťana, že udělil ze svého mezi chudé, netáže se, kterému jazyku, kterému národu náležejí? Jistý Angličan — jméno jeho mi není známo, ačkoliv šlechetný jeho skutek posud v Lužicích se zhusta připomíná — daroval těmto chudým Slovanům znamenitou summu peněz, že skoro polovice nákladu na vytištění celé biblí v jazyku jejich tím se zapravila. Také-liž jemu za to, že nepamatuje na své domácí nescíslné chudé v Anglii, muž ten k cizím slovanským chudým se milosrdně choval, nevymyslí p. Kollar nějaké muky v pekle tom slávském? Však i to nepravda jest, co na závěrek sonettu svého položil v tato slova:

Svojím chudým bral a cizím dával,
 O by dřív byl vlastní ve chyži,
 V sousedově potom, vymetával!

Týž ruský hrabě, o kterém veliký jeden ruský básník takto napsal:

I to Demidov, čto s terpěniem
 Svoj věk kaznu kopil, i vdrug
 Dal milliony dla nauk —

týž Demidov, pokud mi známo, nesmírně svými dary obohatal Moskevskou universitu, na svůj náklad založil Jaroslavské učiliště vyšších nauk roku 1805, týž Demidov ještě před nemnoha léty, jak jsme o tom v pruských státních novinách četli, sta tisíců položil na věčný základ, aby z ouroků tři odměny (věru královské!) třem nejlepším knihám, vyšlým jazykem ruským, rok co rok od akademie ruské byly přisuzovány. Týž Demidov, rozdával-li tedy francouzským chudým po kopejkách, rozdával zajisté svým po rublech, a protož žádáme p. Kollara, by za tyto veliké oběti aspoň do slávského nebe jej umístil, dokud zpytovatel všech srdcí neučiní jej oučastna odplaty a radostí v onom vyšším všennárodním nebi.

Druhá stránka přítomné obrany týká se bývalého učitele mého, jemuž mnohou láskou a vděčností jsem povinnován a o jehožto smýšlení a mravní povaze lepší povědomosti jsem nabyt, nežli p. Kollar, který v son. 585. potupil jej měrou sebe i jeho nehodnou. Nechci zde zastávati nikoliv překvapenosti a poklésku muže toho, jenž vydáním roku 1812 oné pověstné brošurky jméno své byl zatemnil: vím však za jisto, že i to nestalo se ze žádné zakořenělé zloby, ani z úmyslu převráceného

a našemu národu veskrze odporného; leč bylo to spíše vyvření okamžité pomsty, ku které tuto prchlivou mysl někteří diletanti tehdejšího divadla českého sami jsou popudili. Nepochybuji, že i on sám nejednou litoval tohoto kroku v mladých letech učiněného. — Zdaliž ale brzo na to (r. 1813 v Prvot. pěkn. umění) nepokáral jej dostatečně, ne tak k osobě jako k samé věci prohlížeje, náš důmyslný J. Jungmann, a zdaliž tím skvělejšího nezjednal dobré věci vítězství? — Mimo to čarbatel (jak p. Kollar jej nazývá) ve vydaném spisku svém nikde nepostavil jména svého, aniž p. Jungmann, ač věděl, kdo jest, nejmenoval jej ve své odpovědi, šetře při tom chvály hodné slušnosti: i kdož dal medle právo p. Kollarovi staviti muže toho na pranýř a ortel vyřknouti nad ním, nesloužící ke cti samému soudci, jež tam čteme:

aby toho lháře

Věčně českým trestem trestáno,
Totiž z oken na zem metáno,
A to nohy vzhůru, dolů tváře:
Kolochnát (!) ten tudíž s vysokosti
Musel kotrmelce dělati,
Tak že všecky praštěly v něm kosti.

Pan Alojs U h l e, nyní ředitel reálních škol ve Lvově, byl r. 1816 a 17 v Písku mým humanitním profesorem, na jehožto hodiny nám dávané dosaváde s potěšením se rozpomínám, a jemuž tím co živ vděčen zůstávám, že byl mezi prvními, kteří lásku k materskému jazyku ve mně jsou vzbudili, na jeho krásy a dokonalost mě pozorna činíce. Že pak týž p. Uhle po svém mnoholetém přebývání v Polště neztratil s mysli vlast svou a jazyk český, o tom mezi jiným svědčí jeho „Písně o české

vlasti“ v Časop. Česk. Museum 1832, kde ve 4. svazku ve svorném sousedství hned před Zpěvankami od p. Kollara zaslanými se nalézají. Hodno-liž tedy odsuzovati takovým způsobem muže, který vinu svou někdejší, buď již jakoukoliv, hodnými skutky kajicnosti zahladiti se snažil; náležito-liž nehezkými přezdívkami jej nepřivinovati k našemu národu, ale odstrkovati od něho? O, by každý odtrženec a nepřítel náš aspoň v té míře chtěl se poznati, jak to p. Uhle učinil! Zničením těchto dvou a snad i jiných odsudkův učiní výtečný náš zpěvec Slávy Dcery nejen okřivděným osobám, ale i sobě spravedlnost.

THE
FOREIGN
QUARTERLY REVIEW.

VOL. II.

PUBLISHED IN

FEBRUARY & JUNE,

MDCCCXXVIII.

LONDON:

TREUTTEL AND WÜRTZ, TREUTTEL, JUN. AND RICHTER,
39, SOHO SQUARE.

1828.

ART. V.—*Historie Literatury České áneb sastauvný' přehled spisů Českých, s Krátkou Historií Národu, Oswicenj a Gazyka.* Pracj Josefa Jungmanna, Dóktora Filosofie a Profesora Humanitnjho. W Praze. i. e.

History of Bohemian Literature, &c. By Dr. Joseph Jungmann. Prague. 1825. 8vo. pp. 704.

THIS volume, a monument of research and industry, is, in truth, a catalogue of all the books that have been published in Bohemia, most industriously collected and most judiciously arranged; it contains a list of more than fifteen hundred Bohemian authors—each of whom contributed something in his day and generation to the improvement of his race—yet scarcely one name has winged its way to this country—scarcely one has escaped that overwhelming oblivion, which allows so few reputations to ride triumphantly over its waves. Of the names dear and venerable to nations, soon is the number told whom the common voice of mankind agrees to rescue from obscurity. So feeble is the triumph—so narrow is the domain of Fame! Not but that Bohemia has furnished her full contingent of illustrious men: for the names of John Hus, Jerome of Prague, and the heroic Žižka, occupy a distinguished station in the roll of European history.

The author of the *History of Bohemian Literature* is an intelligent and gifted man, who has not only increased the literary treasures, and improved the literary taste of his country by a number of admirable translations, and by some original compositions of considerable merit, but he has explored all the recesses of the Bohemian field of letters: no part is unvisited by his laborious vigilance—and his volume may be consulted with a perfect confidence that he has left nothing undone which learned drudgery could effect.

After centuries of indifference and neglect, the Slavonian language and literature are beginning to excite much attention in Germany; the only country (be it allowed us to confess it) in which any considerable progress has been made in the philosophical study of the European tongues—the only country in which the art of translation is really understood—the only country possessing the means of doing justice, and the disposition to do justice to the literature of foreign lands. We trust a better era is dawning upon us, and that our day of reformation is at hand; but while the false coin of Pope, and Hoole, and Mickle, is allowed to pass current among us, with the names of Homer, Tasso, and Camoens inscribed upon it, as if it were truly the legitimate currency of these sovereigns of song—the case will continue to be melancholy and hopeless.

one of the contributors to Puchmayer's and Negeedly's collections. His translation of Milton* is one of the most admirable, among the many admirable versions of that renowned and glorious heroic, and we have heard it spoken of by Bohemian poets as the overflowing fountain where they have been wont to drink full measures of the waters of Castaly. It is equally remarkable for its fidelity and the purity of its diction, nor has he been less successful in translations of Gray and others. In casting our eye over the sundry periodicals which have appeared in Bohemia for the last quarter of a century, the name of Joseph Jungmann is omnipresent. For scarcely a less period than this he has been engaged in the preparation of a complete Bohemian Dictionary, which has now nearly reached its termination.

John Kollar, a minister residing at Pesth, takes, however, undoubted precedence of all the modern poets of Bohemia. He published in 1821, a small Collection of Sonnets;† and in 1824, an enlarged edition under the title of *Slawy Dcera*, daughter of Slava, (Glory) which we deem the most remarkable Bohemian production of our days. Kollar has chosen the form of the Sonnet, and taking Petrarch for his model, has constituted a Laura of Slavonia, his country—whose history, whose hopes, whose sorrows, he sings with the passionate fondness of a lover. At the shrine, or on the grave of Bohemia, he pours out all his affections. In her he sees nothing but beauty to be admired, and perfection to be worshipped: spite of her sufferings, even in the moments of her despair, he invokes her as the favourite of the Deity. She is blended in his mind with the tenderness of earth and the sublimity of heaven; his fancy is continually vibrating between some cheering recollection and some beautiful anticipation—revelling either in the glory that *was*—or that *is to be* shed upon her. We have been somewhat surprized that language so free and sentiments so lofty, should have been allowed to circulate in Bohemia. His are truly “the thoughts that breathe and words that burn,” and we should have called them “dangerous,” but as a sort of allegory is preserved through most of his sonnets, it may be that their political tendency has not been perceived. Yet such a piece of writing as this, seems intelligible enough.

Načby srdce k vlasti proto chladlo.

“ Why should a patriot's heart-blood stagnate frozen,
Because his country wears a veil of sorrow ?

* *Jana Miliona Ztraceny rág.* Prelozeny z Anglického gazyka do Českého od Joz. Jungmanna. W Praze. 1811. 2 vols.

† *Básne J. Kollára.* W Praze. 3vo. 1821. *Slawy Dcera* we 3 Zpewict od Kollára. W Budjne (Buda). 1824.

The desert which to-day the north-wind blows on,
 Plough, spring, and sun may fertilize to-morrow.
 I would not crown her with the wreath that grows on
 The field of false-named glory—I would borrow
 Rather some hope from darkness—from the waste
 Of chaos—and the mists of changing time :
 The march of man is onward—the sad past
 Builds up a better future. Earth is bright
 With promise of a re-awakening prime.
 We watch and wait : and dreams and hopes sublime
 O'er earth's vicissitude serenely cast,
 Give patience, and the load of life feels light."—*Sonnet lxxx.*

And in the same spirit the following is conceived:—

Starca krasau ljé reči Polku.

" Sweet is the music of the Polish tongue,
 The Servian with serener influence sways,
 But our Slovakian maidens long have sung
 In louder tones the deeds of other days.
 The Russ—the giant arm of greatness stays ;
 While our Bohemian struggles bold and young—
 O that the children from one mother sprung,
 Could blend a common hymn of sacred lays !
 And that were Love's best work to wreath a crown
 With busy hands, of all the flowers that grow
 Upon Slavonia's varied banks—as flow
 The rivers to one ocean, so should one—
 One spirit—made in truth and beauty's mould,
 Slavonia's widely scattered charms unfold."—*Sonnet xx.*

One or two additional examples from the pages of Kollar will, we apprehend, find acceptance:—

Nenj to zem, uni nebe zcela.

" It is not earth, it is not heaven alone,
 Which in thy marvellous graces are exprest ;
 'Tis holiness in human beauty drest,
 A mortal veil o'er deathless spirit thrown :
 Now chained to fleeting love—and now upflown
 From the faint purposes of a time-bound breast,
 To the unclouded sunshine of the blest ;
 From dust and darkness—to the lightning's throne :
 There stars roll o'er thee—from whose radiant light
 Thou didst receive the rays thou scatterest round,
 While flashing like a vision on the sight.
 Say, wert thou moulded from the clayey ground,
 That I may love thee? If thou art divine,
 An angel, I will worship at thy shrine."—*Sonnet ix.*

Užřew ondy měsíc plnoscwaučj.

“ When the moon o'er the mountain-branches rises
 With rays as rainbows brilliant—lo! it seems
 As if thy smile upon its pale face beams
 With more than lunar light;—for love disguises
 All objects;—and in passionate fondness, I
 Pour'd out my heart, and wildly held discourse
 With that supernal queen, until the hoarse
 Laugh of the mountains shook the starry sky.
 Then to night's spectre-spirits did I cry
 Impatient—and they tarried in their course,
 And bid the gentle stars of heaven reply:
 ‘ We have sent forth a sister from on high,
 Clad all in love and light and beauty. She,
 Slava! was sent to minister to thee.’ ”—*Sonnet xxxix.*

Nechiž zaufát, k dyž se proti tobě.

“ No! brother! no despairing! Envy's eye,
 Sharp and malevolent, may pierce thee through;
 Yet wound not truth by weakness, nor undo
 Her victories by mistrust,—nor faint,—nor fly!
 Since truth should stand erect and lift on high
 Her glorious standard,—for she can subdue
 Resistance into fealty; blasphemy
 Into pure worship—into reverence true.
 Truth is a storm on Lebanon—that shaketh
 The mighty cedars which resist her shock,—
 Oppos'd, far mightier is the stir she maketh;
 Her tongue is as a sword,—her breast a rock,—
 Her heart is marble,—pillars are her hands,—
 And trampling down her foes with granite feet she stands.”

Sonnet lxxxviii.

We have been favoured with some of the unpublished sonnets of this admirable writer, of which we shall give our readers a few specimens, with the originals, which may serve at the same time as examples of the present state of the Bohemian language.

“ O! if upon an eagle's outspread wings,
 My song up to the gates of heaven could soar,
 And with the cherubim of God adore,
 In those eternal strains whose echo rings
 O'er the resounding earth, from shore to shore;—
 And in the glorious heaven from star to star—
 Till even Chaos wakes him from afar,
 And rousing into being shouts and sings.—
 My songs—if melancholy thoughts be songs—
 The half-breath'd wishes of an orphan are:
 Shaping one audible,—one only prayer:

' Do thou whose brows are crowned with glory's rays,
Watch o'er Slavonia's fame—redress her wrongs :
A grateful child for his own mother prays.'*

" As an abandoned mother, when her daughters
And sons are all death-smitten, trembling creeps
Shrouded in mourning weeds, and weeps and weeps,
And with salt tears the senseless grave-sod waters,
So like a childless parent do I turn
To the poor relics of the Sorbian races,
O'er Kunitz, Krania, Lodba's ruined places,
And o'er the ashes of their fathers mourn.
From ye to Słaupsko and to Misnia I
Bring the blest offering of my burning tears,
While proud Teutonia looks so scornfully ;
And ere my soul can still its agony
Wineta, Retra, Derwan, Mik appears,
And gold-winged Belbog,† and departed years." ‡

" I wandered forth on Pomerania's shore,
Amidst Slavonia's wrecks and ruins—there
I asked the coloured waters flowing o'er,
Where is Wineta, tell me, tell me where ?
City ! whose fame thy countless vessels bore
Erst through the world. Let Neptune bid thee rear
Thy proud head from the waters as of yore,
And in thy strength and freedom re-appear !
For centuries Denmark bow'd its neck to thee,
None but the gods o'erpowered thee, none but they

* " Ne, by zpěv můj, třebaž rozepnutá
Bralby k nebi krídla orlice,
Tebe slavil krásná Swělice,
Od Cherubů božjch okleknutá.

† " Twoje gmeno lwczdoharfa dotá
Hlasá na wěčnosti hranice,
Kde se do saustawných swěsice
Walj plesá, zwukem geho tknutá.

‡ Derwan, a Sorbian prince. For the derivation of Mik, consult Helmold, lib. i. c. 59. Belbog, the name of a river deemed sacred by the old Slavonians.

‡ " Gako chodj opuštěná máti,
Když gj pomrau dcery, synowé,
Každodenně w rauce smutkowé
K hrobům miláček swych najjkatí.

" Tak gá k nj se molu přifownatí,
Chode k wám, o Sorbí hradowé,
Kunice, Krain, Lobdy rumowé,
Nad wášími predky plakáwati.

" Pjsně moga negsau we sirobě
Lásky této wjce pjsněmi,
Gen ta prosba, nebeštánko k tobě.

" Orodug tam, w omě slawě wiéné
Za Sláwie slawu na zemi
Gako djte, za swaw matku, wděčné!"

" Od wás nesu ke Słaupsku a Mjšaní
Swaté horlych sljz oběté,
Kde rty Němec slawskými se pyšuj.

" Sotwa že zde city poustydly,
Wedau k Retře mne a k Winetě,
Derwan, Mjk a Bělbož zlatokrjdy."

O'erwhelmed thee, Herculanum of the sea!
 And doubly sad hath been thy destiny:
 First, the wild billows swept thy towers away,
 And then, oblivion bade thy name decay."*

Milota Zdirad Polák's *Wznešenort Prjrody*—(Sublimity of Nature,) has much poetical feeling and descriptive merit. The dramatic writings of C. W. Kličpera are many of them worth perusal. Of the young poet Chmelensky (born 1801,) we cannot avoid giving a specimen. He abounds with exquisite touches of nature, and gives the fairest promise of future fame.

Threefold joy.

Nuž mà tu býti cháno?

" Why, why complain, why sorrow-laden,
 Waste all my youth in youth's annoy.
 Nay! I will love a lovely maiden,
 And love shall be my first, first joy;
 And when upon her lips of coral,
 I plant my fondest, sweetest kiss,
 O! I'll extract this blissful moral—
 Indeed the world is full of bliss.

Why, why complain, why dwell in sadness,
 On thoughts which all youth's hopes destroy?
 Nay! rather wake the songs of gladness,
 Let music be my second joy:
 By rapture's impulse upward driven,
 Transported with delight like this;
 O! I shall burst the gates of heaven,—
 Indeed the world is full of bliss.

Why, why complain, when youth pursueth
 A shifting hope both cold and coy?
 I'll drink the mead the wild bee breweth,
 And this shall be my third, third joy.
 Youth may be blest, when age, though hoary,
 The cup of blessing need not miss:
 Shout youth! in rapture's joy and glory:
 Indeed the world is full of bliss."

* " Kragem břehů u Pomori chodě
 W rumjch Sláwie a rozmetu,
 Nad Winetau hledám Winetu
 W různobarwé more toho wodě ;

" Misto gehož nikdy čest a lodě
 Kryly celau zemskau planetu,
 Wywř trizuběmu klepetu
 Neptuna se geště ke swobodě :

" Stoletj si wzdorowalo Dánům,
 A gen Bohowé tē stačili
 Premoci, ty morské Herkulánium !

" Nešťastné gsi dwakrat, město Sláwy,
 Predně že tē wny znicily,
 Pak, ze i wtip chce to kriwohlawý."

KOPECKÝ, D.: Hegemonie neuböhmischer Literatur.

Hegemonie neuböhmischer Literatur.

2. Johannes Kollár.

(Fortsetzung.)

Inmitten salbungsvoller Weihrauchwolken, über den Opferbündeln der abergläubigen Schaar stand in steifer Haltung und mit ernst gehaltener Miene Kollár, wie ein Priester der Pythia, feierlich stumm, und nahm wohlgefällig des Volkes thörichten Aberglauben auf, ohne den Mund zu verziehen zum mitleidsvollen Lächeln ob der Leute eigenwilliger Täuschung; und das war klug von ihm und billig nach Recht und Gewissen. Daß er aber in der Folge seinen indifferenten Standpunkt änderte, und in den Gesang der leichtgläubigen Menge mit illusiver Gutheißung eigenstimmig einfiel; daß er in dem Geiste jener burlesken Interpretation seiner Dichtung fünf Jahre später selbst eine kabalistische Fortsetzung seiner *Sláwy dcera* in zwei neuen Gesängen, *Lethe* und *Acheron*, zu schreiben sich herbeiliess; daß er endlich im Jahre 1852 seine ursprünglich so schöne und vollendete poetische Schöpfung mit der *Panacee* einer vollständigen Auflage zum *Organon* grammatischer Neuerungen, polemischer Ausfälle und prosaischer Berichte gelegentlich verwendete: wahrhaftig, das war weiser löblich noch klug von ihm. „*Sapiens si errat, vehementer errat*“, ist ein altes, aber wahres Sprichwort. Das geheimnißvolle Schweigen, womit man die angebliche Fortsetzung der *Sláwy dcera*, die jedoch im Grunde nur ein prosaischer Anhang eines poetisch geschlossenen Ganzen ist, aufnahm, verrieth laut genug die einstimmige Mißbilligung dieses verfehlten Unternehmens. Abgesehen davon, daß die zwei Supplementgesänge nur eine matte, kunstlose Nachbildung des sechsten Buches der *Aeneide* in slawisch-christlichem Style enthalten, findet sich im ganzen Umfange dieser zwei hundert neuen Sonette keine Spur einer poetischen Idee, geschweige der Poesie. Wie prosaisch klingt nicht der wahrheitslose Inhalt! Die am Ende des letzten (poetischen) Gesanges wehmüthig ersehnte Tochter Slawiens erstattet dem Dichter aus ihrem fieberischen Wohnsitz eine weitläufige Beschreibung des jenseitigen Lebens und Treibens. Der Gesang *Lethe* ist dem Himmel und sein'n Bewohnern, den Slawenfreunden zugetheilt; der *Acheron* schildert in echt Dantischer Manier die Hölle mit den crudelen Qualen der verdamnten Slawenfeinde. Dieser Anhang erinnert eher an ein gezeimtes Namenregister, als einen poetischen Aufsatz, und es weht darin jener eigenthümliche trockenkalte Geist, der die gezeimte Prosa der alten Memorialverse und Inschriften charakterisirt. Einen seltenen und beneidenswerthen Schatz historischer Thatfachen, politischer Ereignisse, archäologischer Notate, klassischer Studien, neu-

*) Die so eben mitgetheilte Novelle wurde als Probe aus einem Cyclus von Novellen eingesandt, welche unter dem Titel: „*Spiegelbilder aus dem weiblichen Kunst- und Berufsleben*“ nächstens bei Kollmann in Leipzig erscheinen werden. D. Red.

literarischer Kenntnisse, wie sie nicht sobald ein anderer Kopf aufweisen dürfte, hat Kollár allerdings in den neuen Zusätzen zu seiner ehemals so einfach schönen *Sláwy dcera* in bunter Verwebung entfaltet, aber dabei nicht einen Obolus in den Opferkasten der Poesie zugelegt. Während die genuine Ausgabe 150 Sonette zählt, von denen symmetrisch je 50 auf einen Gesang kommen, steigerte sich die neue, angeblich vollständige, durch jene zwei Supplementargesänge und allerlei prosaische Einschaltungen bis zu der abschreckenden Zahl von 615. Und trotz dieser vermehrten Größensumme ist die poetische Summe eben nicht größer, als 150. Wenn man bei gänzlicher Unkenntniß der alten Auflage das Gedicht in seiner neuen Gestalt zur Hand nimmt, so fällt bei einer nur flüchtigen poetischen Analyse nichts leichter, als die primären, gehaltvollen Bestandtheile aus der wässrigen Auflösung herauszufinden. Der gleichen unpoetische Episoden mögen bei einer oratorischen Abhandlung sein; aber unrecht angebracht sind sie in einer Elegie, — und zu dieser Klasse poetischer Aufsätze gehört hoffentlich Kollárs *Sláwy dcera*. Nur muß man den Begriff der Elegie nicht einseitig und unpoetisch, wie der gemeine Hausvater es thut, auffassen, und sie nicht für gleichbedeutend mit einer Ovidischen Lamentation ansehen. Zur Elegie gehört ein gemischtes Gefühl von Lust und Unlust, ein Gefühl der Wehmuth, und ein solches bildet offenbar die Grundlage dieses Gedichtes. Uebrigens passen jene prosaischen Gedanken nicht einmal für den Reim, geschweige in das Sonett; so wie es überhaupt eine höchst mißliche Sache um ein lyrisches Gedicht ist, wenn man zu dessen Verständniß erst einen umfangreicheren Commentar, als es selbst ist, schreiben muß. Wollte Gott, ein neuer saracenischer Kalife fiele, wie einst über die Alexandrinische Bibliothek, in unsere Buchläden und Büchersammlungen, und tilgte die neue Auflage der *Sláwy dcera* sammt ihrem Commentar hinweg, gestützt auf ein Koran-ähnliches Dilemma: Entweder ist, was darin steht, in der Originalausgabe enthalten, und dann ist jene überflüssig, oder es ist in dieser nicht enthalten, und dann ist sie unpoetisch, und deshalb auch ungültig. Fürwahr, dann würde der Dichterruhm Kollárs von Neuem aufschließen, und unsterblich neben dem Ruhme eines Petrarca, Byron, Moore und ihrer Genossen die Nachwelt überbauern.

(Die Fortsetzung folgt.)